ШИНАРДИ,
№ 131 (4299).
1
НОЯБРЬ
1966 шу
Мах 2 кеп.

МАССА А МЕХКАШКАРА ПРОЛЕТАРЕШ, ВIАШАГIКХЕТА!

СЕРДАЛО

(«Свет»)

Советски Союза Коммунистически парте Нохч-ГIалгIай обкома Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Советан Министрин Советан орган.,
Орган Чечено-Ингушского обкома Коммунистической партии Советского Союза, Верховного Совета и Совета Министров Чечено-Ингушской АССР.

АРАДУВЛ 1923 ШЕРА ДЕНЗ

ОКТЯБРА СИЙНА

☆ ☆ ☆ ☆

МЕХКДАЬТТАХОЙ КЪАХЬЕГАМА КОТАЛО

Сийлахь - боккхача Октябра цIейна башха-дикача гIуланхашца накъайолх Ленина орден лелаэча «Грознефта» объединено промыслай коллективаш. 29-ча октябре кхоачашъяьй цар «Iаьржа дошув» даккхара пачхьалкхен итт бетта программа. Бурув теха а яьккха промысловикашта дIаеннай, планах яла езаш хиннараш 14 мара йоацача метте, дукха мехкдаьтта луш йола 21 скважина, болх ца беш лаьтта 20 скважина. ХIаьта ялх-ялх скважина эксплуатаце дIаеннай «Малгобекнефтен» — планал кхоъ дукхагIа — «Сунжанефтен» мехкдаьттахоша. Цо а, хIаьта иштта шоллагIа методаш юкъайоалаяри дукха геологотехнически мероприятеш чакхъяхарй а, оборудовани сеца латташ йоакхха ха лоацъяри забойна юхерча зонана искусственни воздействи яри йиш хилийтар кхы тIа а 600 эзар тонн совгIа мехкдаьтта даккха. Попутни газ яккхара план 10 октябре кхоачашъяьй.

Къахьегама овсарле лакхъяра задани мехкдаьтта доахача тIехкхоачашъяьй, хIаьта дIадахача шера итт беттаца нийсйича 19 процент лакхъеннай из. Мехкдаьтта хIара тонн яккхарга дIабода мах лохбар бахьан долаш нийс бетта цхьа миллион сом ахча кхоадаьд. ДIадахача шера нийс беттаца нийсдича деннеи бийсаннеи юкъера лаьрхIача доаха мехкдаьтта 24 проценти попутни газ 26 проценти дукхагIа хиннай.

Доккха дикахетар да, ерригача мехкдаьтта управленеша рентабельно болх беш хилар а текущи заданеех уж дика лоархIаеш хилар а. ГIуланхаш дика лел производства планированеи экономически стимулированеи кердача система тIа яьннача «Старогрознефтен» «Малгобекнефтен» мехкдаьтта управленеша. Царех хIаране толамца кхоачашъю продукци маьхала яккхара, продукци яккхарга дIабода мах лохбара, пайдаш дара план.

Мехкдаьтта доахараашта юкъе итт бетта план 23 октябре эггара хьалха кхоачашйир Октябра сийна йолаьча яхьа инициатора — «Октябрьнефта» телемеханизированни промысла коллективо. План ханал хьалха кхоачашъярах иштта рапорташ делар 28-ча дийнахьа денз ноябра чотах продукци телаш болча «Сунжанефта», «Горскнефта», Гудермеса мехкдаьтта управленей болхлошеи специалисташеи.

Нохч - ГIалгIайчен мехкдаьттахоша, Сийлахь - боккхача Октябра 50 шу дизара сийна шерра яхь а йоаржаеш, производства темпаш лакхъю, тIагIертта къовсам лоаттабу пятилетка хьалхарча шера программеи тIаийца социалистически декхараши ханал хьалха кхоачашдар духьа. Къахьегама ударни вахта дIахо хьеш я.

КОЛХОЗИЙИ СОВХОЗИЙИ МЕХАНИЗАТОРАШ! КЪОВСАМ ЛОАТТАБЕ ЮРТБОАХАМА ПРОИЗВОДСТВО ЛАКХЪЯРА ТIЕХЬА! ДИКАГIА ЙОВЗА, ОВСАРЛЕ ЙОЛАШАГIА ПАЙДА ЭЦА, ЛОРАЕ ТЕХНИКА!

(КПСС ЦК ТIахьехамашцара).

СУХАЛБЕ КХАШКАРЧА БАЛХИЙ

Наьсарен района «Октябра 40 шу» яхача совхоза болхлоша цхьатарра кхоачашду тIехьакхача юртбоахама культураш чуэцара, гурахьа дув ялаташ дIадера, эзба лаьтта ахара балхаш.

Хьожаргда вай мишта вIаштIехьбаьккхаб совхоза кулгалхоша хьажкIаш чуэцара болх. Духхьал хьажкIаш чуэцаш вурийтта ККХ-3 яха комбайн я совхозе, хIаьта хьажкIаш чуэца тоаяь цхьайтта СК-4 яха комбайн а я. Бизза пайда эцац совхозе цу техниках. Иштта, совхоза кхоалагIча отделене пхелагIча бригаде ткъаь ялхлагIча октябре Iуйрийна итт сахьат доаллаш мара болх бе йолаялагвар хьажкIаш чуэца 4 комбайн.

Совхоза шоллагIча отделене тракторех шиъ болх ца беш латта шоллагIа ди дар. Сайца латташ дукха ха йоаю комбайнаша кхашка а: бункераш йизе машинаш йоацаш, лоадам боаца деталь ехе хул.

Совхозе болх бе яхкийтай «Грознефтехимзаводы», «Сельхозтехника» яхача объединенешкара 87 машин. Бизза пайда а эцаш царга болх байтара гIулакх нийса вIаштIехьдаьккхадац укказа.

Машинаш сихха йоттаргйолаш кийчъяь хилац кхашка хьаьхха яда хьажкIаш. Дукха совлен никъ байт автотранспортага, гIулакх доацаш доагор доаду.

Белгалдаккханза даргдац совхоза машинаша хьажкIаш чуэцаш ца хилар. ХIара дийнахьа деш хIама доацаш 4—5 машин латт центральни усадьбе.

Дика гIо ду совхоза городера новкъостала баьхкача профтехучилищай дешархоша.

Белгалде деза ТIой Юртеи Долакха - Юртеи бахахах хьажкIаш чуэца ара ца бувлилга. ХIанад из иштта аьлча, совхоза директора нов. Арапиевеи керттерча агронома нов. Дзауровеи йоах: — Шекара свекла чуэцача, хьайбий фермашка балхаш далла мара бац юрташкара нах.

ХIаьта ТIой-Юрта 5000 гаргга саг ва вахаш, Долакха-Юрта 3000 гаргга ва. Цу шинна юрта бахача нахах диълагIа дакъа лаьрхIача а 2000 гаргга саг хургва болх бе могаргдолаш. Уж беррига а нах мичаб шекара свекла чуэцача, хьайбаш леладеча болх беш?!

Дика хьийкъаяц укх шера шекара свекла а.

140 гектара тIа шекара свекла вIалла хьа а хиннаяц. Совхозе хIанз йолаш йолча 360 гектарах хIанале чуийца яьннача 296 гектара тIара юкъера лаьрхIача 160 центнер гаргга мара шекара свекла ялац хIара гектара тIара, из планах яккха езачул 25 центнер, хIаьта тIаийцача социалистически декхарел 30 центнер лохагIа я.

ХIанз хьожаргда вай совхозе гурахьа дув ялташ дIадера болх мишта лел. Совхоз укх шера планах 3500 гектар гурахьа юв культураш дIае езаш я, цу даькъе 2400 гектар кIа, 600 гектар мукх, 500 гектар доакъара паьрхIа культураш. Ткъаь ялхлагIча октябре 1949 гектар мара дIайийнаяц. Ялат дIадувча бизза пайда эцац йолаш йолча техниках. ШоллагIча отделене ши трактор еха латта массехк ди да. Совхозе 600 гектар дIабе безача 234 гектар мара бийнабац мукх, хIаьта 500 гектара тIа дIае еза доакъара лаьрхIа культураш 41 гектара тIа мара йийнаяц.

Совхоза механизатораш декхарийла ба 6253 гектар эяба лаьтта аха, хIаьта хIанзалца аьхар 1936 гектар мара дац.

— Тоъац техника, хIаьта йолаш яр во ремонт яь хиларах каст-каста сец, — йоах шоллагIча отделене агронома нов. Тангиева.

ТIехьакхача еррига культураш сихъяь Iана кIала ца йохийташ чуэцара, гурахьа дув ялат дIадийна даккхара, эзбь ахара новкъарленаш ю кхоачамбоацараш сихха дIадахара цIенхаштта теркам тIабахийта беза совхоза кулгалхошеи партийни организацеи.

М-Р. ПЛИЕВ,
спецкор.

Цхьа кIира мара ха йисанц Сийлахь-йоккхача Октябрьски революце 49 шу дуза деза цIей тIаккхача. Цу денна сийленца накъа яхара социалистически яхье яьннача Нохч-ГIалгIай карьеруправлене коллективо лакха къахьегама толамаш даьхад. Рудай йоаца гIишлон материалаш кийчъяра итт бетта план 23-ча октябре кхоачашъяьй цо. Планах лаьрхIачул совгIа арахийцай эзараш сомий маьха продукци. Арахецача продукцега дIабода мах лохбара а чIоагIа къовсам лоаттабу управлене болхлоша. Цох хьахиннар дика да. Духхьала нийс бетта гIишлошъерашта кийчъеча рудай йоацача гIишлон материалашка дIадодар лохдарах пачхьалкхенна кходаь ахча 17 эзар сом да.

ГIИШЛОШЪЕРАШТА СОВГIАТА

Управлене карьерашта юкъе яьржача социалистически яхье цахаддаш хьалха латташ хьайоагIа Резеньков Иван Дмитриевич керте латтача Аргунски карьера коллектив. Итт бетта план 16-ча октябре кхоачашъяьй цо. 28-ча октябре бетта план кхоачаш а еш, къаьстта дика къахьегарца белгалъяьннай ни. Неверова, Никитина, кхычар кулгалду бригадаш.

Б. КОСТОЕВ.

БАРЗКЪАШ ДИКАГIА

Октябра сийна яьржача социалистически яхьа юкъе а баха къахьегама толамаш совдоахаш хьабоагIа пятилетка хьалхарча шера № 5 йолча хIамаш тегача фабрика болхлой. Итт бетта план 20-ча октябре кхоачаш а яь планах лаьрхIачул совгIа арахийца продукци (маIача наьхеи берийи кочамаши хачеши) массехк эзар сом мах болаш я. Цуьнца цхьана къахьегама овсарле а лакхъеннай массехк процент.

Массаза а шоай къахьегама толамаш кердадоахаш, производственни декхараш 115—120 процент кхоачашдеш хьабоагIа фабрика дукхагIа йолча участкай болхлой. Царна юкъе ба фабрике дикагIчарех лоархIаш бола мотористкаш Арсанукаева Лиза, Самородова Евдокия, Филькина Мария, Гулевая Тося, иштта кхыбараш а.

Октябра дезача цIейна сийленца накъа боагIа укх деношка фабрика болхлой.

Р. АУШЕВ.

ПЛАН КХОАЧАШЪЯЬЙ

Грозненски «Металлист» яхача завода коллективо товарни продукци арахецара итт бетта план ханал пхи ди хьалха кхоачашъяьй. Юхедисача деношка планал совгIа арахецаргья эзараш сомий маьха продукци. Къахьегама овсарлен план 4 процент тIехкхоачаш а еш, арахецача продукцега дIабода мах лохбарах духхьал нийс бетта пачхьалкхенна кходаь ахча 22 эзар сом да.

Социалистически яхье хьалха латт Черклев Юрийи Лабаза Андрейи керте латтача шин пеха коллективаш.

Б. ДОТМАРЗИЕВ.

Нохч - ГIалгIай шекар доаккхача заводе хьинар кхо ца деш къахьегарца белгалбаьнна дукха болхлой ба. Царна юкъе ва сменах нормаш 125—130 процент кхоачашъеш вола выпарщик, вай республика Лакхехьарча Совета депутат Орцуев Китай. Балха говзал лакха я цун, шекар кхехкадара болх цхьаккха замечани йоацаш кхоачашбу.

СУРТА ТIА: выпарщик К. Орцуев.

В. Дэнсяка сурт.

ДОЯРКА ГОВЗАЛ

Хьаьналча къахьегамо сага шин хозийт, цун сий лакхду. Шийна професси езаенна шийна еррига уйла а низ а къахьегама тIаберзабаьча доярка Мусаева Зайдата цIи доаккхалца йоаккх боахамерча кулгалхоша. Иштта белгалъяллал лакхара хьокханаш даха атта дац. Говзал караерзаеш, хьалха латта опыт йовзаш дукха къахьега дийзар Зайдата.

Ер диълагIа шу да цо Ачхой-Мартана района «Лермонтовский» яхача совхоза цхьоалагIча отделене хьайбаш леладеча ферме доярка болх бу. Цу хана дукха дика хIама карагIдаьннад нохчий йоIа.

Ше гIулакх деча хIара Iаттагара шера планах 1720 килограмм яккха езача 23-гIа октябрь тIаккхоачаш 9 процент хьоанал йолаш 2163 килограмм шура яьккхай Мусаева Зайдата.

Цу толамашка кхача дукха къахьийгар доярка. КIаьд ца луш, карайийцача халача профессех дог ца эккхаш тIагIертта къахьегарах хьахинна сом ба из.

Ферме йоагIаш, опыт йоацаш геттара эIамига саг яр Зайдат.

Юххьанца доахана группа тIачIоагIъянзар цунна. Подменни йолаш болх бир къонача доярка.

Хала ба доярка болх. Сабелгало йоалаш хьалгIатта еза, доахан детта деза, доакъар дуллаш, ханнахьа хий моладеш, помещенеш цIенъеш, кIалхьарцар хувцаш йоакхо е еза хьайбай.

Халонех бIу къожабац Зайдата.

— ДIаIемай со балхаца, хIанз цхьаккха хIама новкъа дац, — йоах Зайдата. — Се дIаIамаш мо доахан а сайца хьаIемад аьнна хет сона.

Иштта дикача дешашца хьею из ферма заведующе нов. Мишадирова.

— Балха уйла тIайодаш, хIаман дика хьисап долаш я тха доярка Зайдат. Цхьаккха моттиг нийсъеннаяц из балха ца йоагIаш, тIехьайиса.

Шийна опыт ювцар, дийхар аз. Мишта даьхад Iа уж толамаш? Фу къайле я хьа балха? — аьнна лабча хаттара Зайдата дийцар:

— Оалаш махиллара «Iатта шура метгах йоалл», Iаттагара дукхагIа шура яккхара ханнахьеи кхоачамхиллали доакъар дилла, хий моладе деза, аз кхоачаш а ду из. Хьоасташ, шийна хоза гIулакх дар деза хьайбана. ЩогIа детташ, тIачувхаш хилча шура лаьгIъе тарлу Iатто.

Цул совгIа боккхача лоархIаме да ханнахьа етт беттар, шамара массаж яр.

Массарел хьалха бетта етт дарим иштта бетта беза, хIана аьлча шийна ханага дIаIам из. Нагахь санна из ха тиллийта моттиг нийсъелча шура кIезигъю Iатто. Доахан шозлагIа юха детташ а хьалха санна шийн-шийн аргIагIа детта деза. Юхе ца юташ еррига шура Iояккхар боккхача лоархIаме да.

КIезигагIа лоархIам болаш дац доярка хIара дийнахьа балха араювлар. Практико хьахьокхача тайпара даим шоашта Iунал деча шоаш деттача сагаца дIаIам доахан. ХIаьта кхывар детта кIалвахача еррига шура Iолац. Из чIоагIа Iаткъ шура совъяккхара.

— Из я-кх са къайле, — йоах Мусаева Зайдата.

М. АЛЬДИЕВ,
тха собкор.

СУРТАША ДУВЦ

Томь яха хий — Кемеровскии Томскии областий керттерча транспортни артерех цаI я. Цу хи берда йистошка гIолла яда Малхбузехьен СибарегIан хьу хьонха моттигаш, доккхагIча хьунпромбоахамий участкаш.

Томе тIа гIолла шерра-шера херх хьонхачеи хьу чахкйоахачеи заводашта эзараш кубометраш хьу ухийт.

СУРТА ТIА: Томе тIа гIолла йода хьу.

А. Кузерина сурт.

ТАСС фотохроника.

◆

УЗБЕКСКИ ССР. Дошув даккха ахка йолаьй Тянь-Шаньски доамий баламашкара кораль дукха а дошув доалла моттигаш. Дошув доалла руда, кхы тIа рузкъа а ца дохийташ, чакхдоах хIанзлехьа а йолаш хинача В. И. Ленина цIерахча Алтынтопкански полиметаллически комбината предприятешка. Республике вIашагIъеллай «Узбекзолото» яха производственни объединени.

СУРТА ТIА: «Узбекзолото» яхача производственни объединене руда оатача участка мастер А. Клейменов комбинате дIадохийтача руда дикал тохкаш ва.

Г. Пуна сурт.

ТАСС фотохроника.

БЕТТА СПУТНИКА ОРБИТА ТIАРА БЕТТА ТIЕХЕН СУРТАШ IОЧУТЕЛ «ЛУНА-12»

1966 шера 25-ча октябре Бетта искусственни спутника орбита тIа яьккха «Луна-12» яха автоматически станци хIана селеноцентрически орбита тIа гIолла лелаш я.

Iилман тохкамаш дара программага хьежжа къаьсттача фототелевизионни устройства новкъосталца шийн орбита тIара Бетта цхьацциайолча участкай сурташ даьхад «Луна-12» яхача автоматически станце.

Бетта юхера аре дIахо тохкаш я «Луна-12» яха станци.

Траекторни бустамаш даьхача хьакхаьчача даннеех, Бетта юхерча станце орбитра параметраш укх тайпара яр 29 октябре: Бетта тIехенна эггара гаргагIа йолча хана (периселене) 100 километр гаргга; Бетта тIехенна эггара дукхагIа гаьна яьннача хана (апоселене) 1740 километр гаргга; Бетта гонахьа спутника гобоаккха ха — 3 сахьати 25 минути.

29 октябре кхаччалца радиобувзама 25 сеанс яьй «Луна-12» яхача станцеца. Станцецара бувзам тешаме ба. Станце тIара Iочуухача телеметрически информаце бакъду станце системаша дерг тIа болх беш хилар. Сурташ, Iилман тохкамийи траекторни бустамийи результаташ Iочуийеш «Луна-12» яхача автоматически станцеша лоатталу дIахора радиобувзамаш оттаьча программага хьежжа дерга.

ЦХЬАНА ЯЬ СОВЕТСКО-МАРОККАНСКИ КОММЮНИКЕ

СССР Лакхехьарча Совета Президиумои Советски правительстваи вийха вена официальни визитаца 24-ча октябре денз 28-ча октябре кхаччалца Советски Союзе хиннав Марокко король Хасан II-гIа.

Цхьана тIаийцача Советско-Марокканскн коммюнике тIа йоах, Марокко король СССР-е хиннача хана советско-марокканскн переговораш хилар дIа-юха дувцар кхетадечеи доттагIал долчеи хьалашка чакх а йоалаш. Советски оагIонгахьара переговорашка дакъа лоацаш бар СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председатель Н. В. Подгорный, СССР Министрий Совета Председатель А. Н. Косыгин, СССР Министрий Совета Председатела хьалхара заместитель Д. С. Полянский, кхыбараш.

Переговораш йолча а вIашагIбетталуча а хана оагIонаша дийцар советско-марокканскн гIулакхий дешаш, хьакхайкадир уж гIулакхаш шинна а мехка халкъий хьаштий духьа дIахо дегIакхувлара шоаш тIехьа хилар, хIаьта иштта уж дIа-юха дагабаьлар дунен халкъашта юкъерча дуккхача проблемаша. Цар раьза хинна белгалдаьккхар политически, торгови, кхыча доакъошка цхьатаррарча бокъонийи вIаши сийдареи ларда тIа цхьана леладу советско-марокканскн гIулакхаш дегIаухаш хилар, хьакхайкадир иштта цхьана леладу гIулакхаш дIахо шердара а хIаьта иштта Iилма, образоване, искусства даькъе вIаши юкъера контакташ дегIакхувлара а шоаш тIехьа хилар.

Беседаш еча хана хьежар экономически технически даькъе цхьана леладу гIулакхаш шердарцеи чIоагIдарцеи а хIаьта иштта СССР-аи Марокконеи юкъера торговли культурни бувзамаши дIахо дегIакхувларца а дувзаденнача дешашка. Бакъдир, бокъонца цхьатаррарча бокъоний, къаман суверенитета вIаши сий дара, вIаши чурча гIулакхашта юкъе ца гIертара ларда тIа политически, экономически, торгови, культурни даькъе СССР-аи Марокконеи юкъера доттагIали цхьана леладу гIулакхаши дIахо чIоагIдараи дегIакхувлараи эшаш дола хьалаш долаш а из шинна а оагIонна ловш а хилар.

Коммюнике тIа белгалдоаккх дунен халкъашта юкъерча дуккхача лоархIамерча дешашта шинна а пачхьалкхена хетараш цхьатара е вIаши гарга хилар. ОагIонаша бакъдир тайп-тайпара социальни строяш йола пачхьалкхенаш машаре яхара принцип шоаш хьаллоацаш хилар, хьакхайкадир машар безаш йолча кхыча пачхьалкхенашца цхьана дунен халкъашта юкъера кхохкам кIаьдбергбола, машари дунен халкъашта юкъера кхерамзлеи чIоагIъергйола гIулакх вIаштIехьдаккха чIоагIа лаьрхIа шоаш хилар.

Советски оагIоно хьакхайкадир блокех дIа ца кхетара политика — кхыча пачхьалкхений йоккхача группаца цхьана чакхйоахача политика ше сийлеш хилар. ЛаррагIа а тIагIертта а из политика чакхъяхаро дикача оагIорахьара влияни ю дунен халкъашта юкъера гIулакхаш тоадалара, новкъостал ду массане юкъара машар чIоагIбара.

Шинна а оагIоно белгалдаьккхар Вьетнаме латтача кхерамеча гIулакхашца дувзаденна шоаш чIоагIа саготлеш хилар, дунен халкъашта юкъера гIулакхаш ирдалара цо юкъарчал доацаш влияни еш хилар. Цар хоадамболлаш харцахьа лаьрхIар колониализми неоколониализми моллагIча формехьеи оамалехьеи уж яле а, хьакхайкадир хIанз а колониальни Iазапа кIал доахкача мехкашнен халкъаштен шоай лоIам балара хьакъехьа ООН-а Генеральни Ассамблея тIаийца Декларацин сов чехка а цхьаккха духхьале йоацаш а кхоачашъяра шоаш тIехьа хилар.

ОагIонашта хетачох антиимпериалистически антиколониальнии ларда тIа шоай барт-цхьоагIо бахьан долаш лелача Iарбий халкъий боламо новкъостал ду Iарбий бокъонаши законии хьашташи Iалашдар духьа, Iарбий пачхьалкхений лоIами суверенитети чIоагIъяр духьа цар цхьана лоаттабеча къовсама толам балара. Советски Союзеи Мароккоси хоадамболлаш хьадех духхьал е къайлагIа гIолла кхыча пачхьалкхенийи халкъийи чурча гIулакхашта юкъегIертар духьа пайда эцаш е пайда эца тарлуш йола кхыча мехкий тIема базаш кхы хье ца йолийташ дIайоахилга.

Коммюнике тIа белгалдоаккх, корола Хасан II-чо Советски Союзе яьккхача хана из массанахьа а доттагIалца тIаийваь хилар а цун маIан советски халкъо марокканскн халкъа сий делга хьахьокхилга хилар а. Корола Хасан II-чо баркал аьлар СССР Лакхехьарча Совета Президиумаи Советски правительстванеи Советски Союзе ше иштта безаме тIаэцарах.

Шинна а оагIонна хет, Марокко король Хасан II-гIвар Советски Союзе варой пайдана а долаш дIа-юха дагабувларой советско-марокканскн гIулакхаш дIахо дегIаахараи шинна а пачхьалкхеннеи цар халкъаштен юкъера тешам совбалараи новкъостал дергда аьнна.

Марокко корола Хасан II-чо шийн цIерах а Марокко правительства цIерах а официальни Марокко доттагIала визитаца шоайцига хьийхар Л. И. Брежнев, Н. В. Подгорный, А. Н. Косыгин шоашта аьттув болча хана Марокко бувла аьнна. Шоаш хьехар цар баркал а оалаш тIаийцар. Визиташ бокъонца хургйола ха тIехьагIа къоастаергья.

(ТАСС).

ЭКОНОМИЧЕСКИ РЕФОРМАХ ДАЬННА БЕРКАТ

КПСС ЦК сентябрьски Пленум (1965 ш.) белгалйоал вай мехка социалистически яхьа планировани ярен кулгалларен методаш эргайоахаш тоаяра даькъе керда лагIа хьалдарца. Шоай лоархIамга диллача социализм хьалъеча шерашка СССР-а яьча йоккхийчен массе оагIув чулоацачен реформаех я Пленума решенеш.

КПСС XXIII-ча съезда резолюце тIа аьннача тайпара, укх гарггарча шерашкарча лоархIамегIарча декхарех цаI да планированеи экономически стимулированеи керда система юкъеяхьар. 1966—1970 шерий халкъа боахам дегIабоалабара хоадамболлаш дола хьал а хинна дIаотта езаш я боахама реформа. Цо новкъостал де деза технически прогресса темпаш сихъяра, общественни производства экономически эффективность лакхъяра, производительни низаш дегIакхувлара.

Нохч-ГIалгIай республика керттера рузкъа да мехкдаьттеи гази, уж чакхдоахаш хьахула Iалаьмате дукха продукташ. Республике хьаеча ерригача продукцех 60 процент гаргга кхоач мехкдаьтта доахача, мехкдаьтта чакхдоахача, мехкдаьтта-химически промышленноста доагIача даькъа. Мехкдаьтта даккхара боарамга диллача Къилбаседа Кавказе хьалхара моттиг лоац хIанз Нохч-ГIалгIайчено.

СССР Министрий Совета соцамга хьежжа а СССР мехкдаьтта доахача промышленноста Министерства ремеенех а хьалхарчарца 1966 шера 1-ча апреле денз планированеи экономически стимулированеи кердача система тIа яьккхай «Старогрознефта» мехкдаьтта промыслови управлени — мехка эггара къаьнагIа йолча предприятеех цаI.

«Старогрознефта» НПУ — лакха рентабельни предприяти я, мехкдаьттаи газеи цхьа тонн яккхарга дIадодар 3 соми 51 кепиги а долаш (1966 шера 9 бетта), мехкдаьтта 15 соми попутни газа 3 соми 50 кепиги мах а болаш. КIеж еттийташ доах укхаза 81 процент хилал дола мехкдаьтта. Мехкдаьтта дукхагIа дахара а кIеж еттаж мехкдаьтта дахара способ дукхагIа юкъекхахьара а новкъостал даьд укх тIеххьарча шерашка

Кердача хьалашка болх беш йолча «Старогрознефта» мехкдаьтта промыслови управлене оттаяьча ханашка барасчет йир бюджетаца. Сов йолча керттерча фондех баланс цIенъяра де дезар дир. Масала, отчет луча укх ах шера ца эшаш йола 60 эзар сома маьха хIамаш дIаехкай, дIахо пайда эцилга ца эшаш хилар гучадаьнначул тIехьагIа дIаяьккха 15 скважина а йолаш 1100 эзар сома маьха керттера средстваш дIайоаьй баланса тIара. ЧIоагIа лоархIаме да, материальни рузкъаш хьадерашта еш йола материальни стимулировани хIанз практически кхоачашхулаш хилар. 1965 шера 6 беттаца нийсдича ихьан болхлочун юкъера алапи 11,3 процент лакхденнад отчет луча 1966 шера 6 бетта. Цу тIа а болхлойи инженерно-технически болхлойи алапешка премеша лоаца дакъа доккхагIа хиннад 22 процентагара 26—27,5 процентага кхоачаш.

ТIаккха мишта хувцаденнад керттерча категорех болча болхлой алапеш? Мехкдаьттеи гази йоахача 5 разрядах волча оператора М. И. Родина 108 соми 50 кепиги даьккхар март бетта (кердача хьалашка болх бедоладалалехьа), хIаьта сентябре—125 соми 51 кепиги. Скважинашта лаьтта кIал ремонт еча оператора Б. П. Поставной алапи март бетта 145 соми 51 кепиги хиннача сентябре 183 сомага кхоачаш лакхденнад.

Производственни заданеш тIеххоачашъярах хIара бетта еча поощренел совнагIа, мехкдаьтта управлене администрацеи профсоюзни организацеи отта а яь хIана кхоачашъеш я шера результатех болхлошта, инженерно-технически болхлошта, гIулакхерча наха поощрени еш йола керда положени. Предприяте цахаддаш 2 шерагара 5 шерага кхаччалца болх баьча болхлошта цар бетта юкъера эцача алапех 25 процента, 5—10 шера болх баьрашта — 37,5 процента, 10—15 шера болх баьрашта — 50 процента, хIаьта 15 шерал тIех болх баьрашта — 70 процента боараме вознаграждени тергйолча тайпара оттаяь я положени.

Старогрозненски мехкдаьттахой коллективо ялх бетта кердача хьалашка баьча балха итогаша тешшаме ала йиш хулийт общественни производство дегIакхувлара

Хаян-Керта районеи Старогрозненски майдан тIеи, хIаьта иштта БоргIане а бурув теха дукха мехкдаьтта телаш йола скважинаш яьха керда мехкдаьтта доаля моттигаш хьаелларо.

«Старогрознефта» НПУ III-ча квартале дена, халкъа боахама план чIоагIъяь яьнначен планови пайда боагIбоагIача дIа-юха биикъа баьннач хана, планированеи экономически стимулированеи кердача система тIа йоаккхаш хинна хилар теркал а деш поощрительни фондаш вIашагIтохара лакхагIа йолча планах мехкдаьттеи гази даккхара чотах кхы тIа а пайда баккханза ца йоалаш яр мехкдаьтта управлени.

СССР Госпланацеи СССР мехкдаьтта доахача промышленноста Министерстваци дагаьнначул тIехьагIа мехкдаьтта управлене мукъалора совнагIа беча пайдах 90 процент кхо фонд вIашагIйоларга бахийта (материальни поощрене фонд, социально-культурни мероприятейи чуIе гIирсаш хьалдареи фонд, производство дегIакхувлара фонд). СовнагIа баьча пайдах юхейиса вож 10 процент бюджете дIачуйла еза НПУ. ЛаьрхIар, кхоккхе а поощрительни фонд вIашагIйолла йиш хулийтаргйолаш бола совнагIа пайда Iалашбара, чIоагIъяьча паччахьалкхен планал совгIа 50 эзар тонн мехкдаьттаи 50 млн. кубометр газеи яланза ярг ца хилар.

СовнагIа тIанийцача плано йиш хилийтар 10 процент е 93 эзар сом бюджете дахийта а вож юхедиса 90 процент е 832 эзар сом стимулироване фондаш вIашагIтохарга дахийта а лаьрхIа бола 925 эзар сома пайда бе.

Материальни поощрене фонд 362 эзар сома вIашагIъеллай, социально-культурни мероприятейи чуIе гIирсаш хьалдареи фонд — 512 эзар сома, производство дегIакхувлара фонд — 111 эзар сома, хIаьта дерригацу фондашкара ахча лаьрхIача—985 эзар сом.

Лакхе доаладаь материальни поощрене боарам белгалдаьд продукци маьхала яккхареи пайда бареи планаш 100 процент кхоачашъе езаргйолаш. Нагахьа санна продукци маьхала яккхареи пайда бареи план тIеххоачашйойя, стимулироване фонде кхы тIа а ахча дIачудала деза.

«Старогрознефта» мехкдаьтта промыслови управлене болхлойи гIулакхера нахи, инженераш а техникаш а творчески хьинар чIоагIа айдаь къахьега болабелар КПСС ЦК сентябрьски Пленумеи парте XXIII-ча съездеи решенеш кхоачашъяр духьа.

Кердача системах болх беш ялх бутт дIабаьннаб. МалагIаш я результаташ? Сенца белгалйоалаш я кердача хьалашка болх беш дIаяха ха? Керттера итог хIара бригада, хIара мехкдаьтта промысла, бIарччача предприяте а балха технико-экономически хьокхамаш тоалара даькъе берригача мехкдаьттахой инициатива лакхъялари безам совбалари. Из дика бакъду цифраша. Ховш мадарра планированеи экономически стимулированеи кердача системах керттерча хьокхамех цаI хулаш ба маьхала йоаккхача продукце боарам. Планах лаьрхIадар «Старогрознефта» мехкдаьттахоша кердача хьалашка ялх бетта (1966 шера апрелера дена сентябре кхаччалца) болх беш 15086 эзар сома маьха продукци дIайоахьийтилга. ХIаьта бокъонца маьхала яьккхар 398 эзар сома яр. Хьокхамаш кхы а доккхагIа да, нагахьа санна соахка цу ханна хиннарашца уж нийсдича: продукци маьхала яккхара боарам лакхбеннаб 73,6 процент. Цу юкъе дукхагIа даха доладаьд мехкдаьтта 73,3 процент, попутни газ — 58,3 процент. Мехкдаьттеи гази ниттал дукхагIа дахара а, хIаьта долче, продукци дукхагIа йохкара а маIан да, эггара хьалха дуккха мехкдаьтта тела БоргIанера № 34 йола а Старогрозненски майдан тIара № 643 йола а скважинаш ханал хьалха бурув теха яхар, къаьнарча фондах йолча дуккхача скважинашкара мехкдаьтта даккхара организационно-технически мероприятеш чакхъяхар, цу даькъе низ чIоагIагIа тIабахийтар духьа деппеи бийсаннеи тIоана чуухийта хий шоаза совдаккхар. Керда трапной устаковкаш хьалъяри болх беш яраш та модернизаци яри бахьан долаш 91,8 процентага кхаччалца йолча мехкдаьттаца йоаккхача газа утилизаци йир «Старогрознефте» — уж «Грознефта» объединене эггара дикагIа дола хьокхамаш да.

Миштад тIаккха, производство эргаяьккха тоаяра коллективо массе оагIорахьара беча балха логически результата метте лоархIалуш ба аьнна хеташ болча пайда гIулакх? Укхаза а иштта мара кхы вогIа йоацаш я результаташ. Цу ялх бетта товарни продукци маьхала яккхарах «Старогрознефта» мехкдаьтта промыслови управлене беш бола пайда 10.283 эзар сома лерхIаш бар. Ишта дар планах лийрхIар. Цхьабакъда, керттера производственни хьокхамаш тIеххоачаш а даь, мехкдаьттахой коллективо шоай финансови гIулакхаш тоадир. Бокъонца баь пайда 10.773 эзар сома хилар, вешта аьлча планах лаьрхIачул 440 эзар сома дукхагIа. Мехкдаьттаи газеи цхьа тонн яккхарга дIабаха мах 3 соми 68 кепиги хилар отчет луча юкъагIа, планах лаьрхIар 3 соми 87 кепиги хиннача метте, е 4,9 процент лохбелар. Къахьегама овсарле планахчул 3,1 процент дукхагIа лакхъелар цу юкъа, хIаьта соахка цу ханна хинначунца нийсйича — 59,5 процент дукхагIа. Цу производственни толамаша дикача оагIорахьара новкъостал дир мехкдаьттахошта материальни стимулировани яра. Отчет луча укх ах шера фондаш вIашагIйохкарга дахийтад 783 эзар сом; цу даькъе материальни поощрене фондага — 238 эзар сом, социально-культурни мероприятей фондага — 337 эзар сом, производство дегIакхувлара фондага — 208 эзар сом.

санна, иштта къахьегамхой материальни боарам тоабара а цар политически сакхетам лакхбара а дикача оагIорахьара воздействи еш хиларах.

1966 шера шоллагIа ах шу доладелча денз планированеи экономически стимулированеи кердача система тIа яьккхай иштта «Грознефта» объединене эггара йоккхагIа йола мехкдаьтта управлени йола «Малгобекнефта» мехкдаьтта промыслови управлени а.

МалгIабикерча мехкдаьттахоша кердача хьалашка болх бу башха дукха ха еце а, хIанзе а ала йиш йолаш да, цу коллектива берригача керттерча производственни экономически хьокхамашта кердача система дикача оагIорахьара воздействи еш хиларах. Планах июль, август, сентябрь бетташка 12057 эзар сома продукци маьхала яккха лаьрхIалар, хIаьта бокъонца лаьрхIача из маьхала яьккхай 12179 эзар сома, е планал 122 эзар сома дукхагIа. Цу юкъа тIеххоачашъяьй мехкдаьттеи гази яккхара, къахьегама овсарле лакхъяра задани, планал 4 процент совгIа дукхагIа баьб пайда, мехкдаьттеи гази даккхарга дIабода мах лохбелга Iалашдаьд. Цигга белгалдаьккхача лоархIаме хургда, МалгIабикерча мехкдаьттахоша доаха мехкдаьтта Нохч-ГIалгIай чухь эггара дарегIа хилар: мехкдаьттаи газеи цхьа тонн яккхарга цига 94 кепиг мара додац, юкъера лаьрхIача Грознефть объединене гIолла йоаккхача цхьан тоннага 2 соми 23 кепиги додача метте. Цу долача хIамаша Iалашдир «Малгобекнефта» мехкдаьтта промыслови управлене эшшаша боараме поощрене фондаш вIашагIтохилга, йиш хилийтар мехкдаьттахой материальни стимул айе а предприяте рентабельно болх белга Iалашде а.

ДIадаха бетташ дуккха хIамаш лохаш, уйлаш еш, къувсаш, тIагIертта дешаш йола ха хиннай «Старогрознефтеи» «Малгобекнефтеи» мехкдаьттахошта. Кердача хьалашка болх беча хана дуккха кхоачамбоацараши халонаши нийсъеннай, цхьабакъда, уж дIадахара а новкъостал дергда кердача система совленех бизза пайда эцаро. МалагIаш я уж халонаш?

Материально-технически Iалашо во еш хилар бахьан долаш, чуIе цIеноши культурно-бытовой объекташи хьалъяра йолаш йолча средстваех пайда эца вIаштIехьа ца доалаш лел.

ХIанз а къоастаданза да лаьтта кIал ремонт еча бригадашка гIулакх деча подъемникий машинистий-водителий алапех дола дош. Цхьа декхар да операторашца цхьана цар кхоачашдеш дар: скважинашта ремонт елга Iалашдар. Цхьабакъда, материальни поощрене фондера премеш тел операторашта, хIаьта водителашта телац, хIана аьлча транспортни контора штате уж латтандаь. Ишттача хьала тIа я керда скважинаш шоай ханнахьа бурув теха йоахилгеи эксплуатаце дIалулгеи, лаьтта кIалхара оборудовани вIашагIйоллилга а кхыдараш а шоай балхах тийша долаш йолча гIишлой-монтажни управленеи бурув деттача контореи.

ХIанз шерра кийчон болх беш ба «Грознефта» объединене вож юхейиса предприятеш а планированеи материальни-стимулированеи кердача хьалашка яхара. Из тайпа болх беш ба «Грознефтехимзаводы» яхача объединене а. Декхар отталу 1967 шера 1 январе денз массе а предприятийи ерригa «Грознефта» объединении кердача тайпара болх бе йолавлийтара. «Грознефтехимзаводы» яхача объединене предприятеех лаьца аьлча, из болх, гучох, бIарччача 1967 шера бе мегаш ба.

ХIанз вай паччахьалкхен историе чухь белгалдоалача деношта — Сийлахь-йоккхача Октябрьски социалистически революце 50 шу дизаран баьчча а хьехархо а хинна Владимир Ильич Ленин ваьча дийнахьа денз 100 шу дизаран накъабаха кийчлуш ба берригa вай мохк а цу даькъе Нохч-ГIалгIай республика къахьегамхой а. Сийлахь-боккхача Октябра 50 шу дизара сийна лаьцача дерригача халкъа социалистически яхье Нохч-ГIалгIайчен къахьегамхошта юкъе делае а йоагIаш хьалхара моттиг делаю Грозненски мехкдаьтта промышленноста эггара хьалха-юхь йолаяь болча «Старогрознефта» мехкдаьттахоша. 1968 шера 75 шу дуз Старопромысловски мехкдаьтта района.

Хьалха латтача предприяте болхлошеи специалистийи доккхагIа дола социалистически декхараш тIанийцад шоашта. Ераш я цхьайола цифраш. 1965 шерац — семилетка тIеххьарча шераца нийсдича мехкдаьтта дукхагIа даха дага ба мехкдаьттахой: 1966 шера — цкъаи ахаззеи, хIаьта 1967 шера — 2,2-зза. Пятилетка шин шера планал совгIа цхьа миллиони ах миллиони пайда баккха. Уж лакха рубежаш я.

Ийс бетта баьча балха итогаша тешал ду, мехкдаьттахоша, мехкдаьтта чакхдоахараша, мехкдаьттахимикаша — Нохч-ГIалгIайчен промышленноста керттерча даькъа берригача болхлоша кердача пятилетке болх дика дIаболабаь хилара.

Валови продукци хьаяра ийс бетта план ханал хьалха кхоачашъяьй «Грознефть» а «Грознефтехимзаводы» а яхача объединеней предприятеша, планал совгIа арахийцай миллионаш сома маьха тайп-тайпара мехкдаьттахимически продукци.

Соахка цу ханналца даьккхачунца нийсдича 24 процент дукхагIа даьккхад мехкдаьтта, хIаьта мехкдаьттаца йоаха газ — 25 процент.

Укх шера ийс бетта яьхача результаташа тешшаме ала йиш хулийт, Нохч-ГIалгIайчен мехкдаьтта доахача, мехкдаьтта чакхдоахача, мехкдаьттахимически промышленноста болхлоша, инженераша, техникаша, гIулакхерча наха пятилетка хьалхарчен шоллагIчеи шерий заланеш толаме кхоачашъяра а белгалдаьннача денна — Сийлахь-йоккхача Октябрьски социалистически революце 50 шу дизара а баха боагIача тайпара накъабахара а долла хIама дергхилар.

П. ТОНКОНОГОВ,
КПСС Нохч-ГIалгIай обкома мехкдаьттаи химически промышленностан отдела заведующий.

ПРОИЗВОДСТВА КУЛЬТУРЕИ ЭСТЕТИКЕИ

ПРОИЗВОДСТВА культура айяра, къахьегама хьалаш тоадара дешай дукхагIа терко ю укх тIеххьарча хана Грозненски химически комбинате.

Цехашкара дика цхьалхло йоацаш йолча цIе уголокаша, бытовойи кхыйолчеи помещенеша са айдалийтанар цига болх бечар, хIаьта цу тайпара хьал долча шийна а шийн баракъана дукха доал деш хилац саг.

Керда производство болх бе йолаелча денз торе хилар тха къахьегама хьал тоадара а производственни эстетика а дешага дикагIа хьажа.

Советски Iаьдала 50 шу дизара сийна мехкдаьтта чакхдоахачеи мехкдаьтта химически промышленноста предприятешка лакхара производственни культуреи къахьегама хьалаш дикагIа тоадаьи хилийтара Ерригсоюзни хьажара юкъеяхар комбинат.

Цу гIулакха дикагIа кийчо яра пов. Шилов Л. А. керте а волаш комбината юкъара комисси вIашагIъеллар. Цо кийчйир производства культура айяраи къахьегама хьалаш тоадараи де дезача гIулакхий план.

Цехашка а вIашагIъехкар цехий начальникаш керте а болаш хьажара йола комиссеш.

Болхлошеи, гIулакхерча нахеи, инженерно - технически болхлошеи къоабалдаь тIанийцар комиссе кхоачашде хьалхашка оттадаь декхараш.

Болхлоша еннача предложенешка хьежжа шо-шоай де дезача балхий план оттайир цехови комиссеша. Хьажара йолча комбината юкъерча комиссега 295 предложени кхаьчар болхлошкара, гIулакхерча нахагара, инженерно - технически болхлошкара. Уж предложенеш ларде а лувцаш оттайир производства культура айяра, къахьегама хьалаш тоадара чакхъяха езача мероприятей планаш уж кхоачашъе еза графикаши.

Каст-каста цехий оборудоване хьалаш дувцаш комбината юкъарча комиссена отчеташ телар цехий комиссеша.

ХIанз хьажара Ерригсоюзни яхьа дукхагIа йола пункташ кхоачашъяьннай комбинат.

Комбината территори тиша аьшк, нувхаш, производственни отходаш дIаяьха цIенъяьй, комбината ков шаьрдаьд. Из шаьрдеш коара дIадахьа дийзар 2 эзар кубически метр лаьтта. Коа дIаегIай 1050 га, 4000 кIотарг. Дуккхьала зизаши клумбаши дIаегIа майла 4000 квадратни метр я. Капитальни ремонт яьй 26620 квадратни метр хулача асфальт йиллача наькъашта а гIаш нах ухача наькъилгашта а, хIаьта планах лаьрхIа хиннар итт эзар квадратни метр мара яцар.

Дукха даьд комбинате къахьегама хьалаш тоадеш а. №№ 32-91, 131 йолча цехашка оттаяьй фо хьалъувзаш йола вентиляционни система, хIаьта №№ 17, 18, 108 йолча цехашкара вентиляционни системаш эргаяьха тоаяьй.

Дуккхача линешка чакхъяьхай системай герматизаци, трубопроводашта изоляци а яь къаьга басар хьекхад. Эстакадаштеи опораштеи, помещенештеи, оборудованенеи бIарга дика дола басараш хьокхаш латт.

Феноли ацетони доаккхача цеха, центральни ремонтно - механически мастерске, механически мастерске, № 7 йолча цеха бытовой помещенеш тоаяьй. ХIанз цига культурно-салаIа йиш я болх бечар.

Хьадда кIеакгъяьй №№ 12, 15 йолча цехашка, 91 корпусе фецара гази кхыйола унахцIенонна новкъа йола примесаши.

Шер а яь эргаяьхай № 131 йолча а механически а цехашкара слесарно - инструментальни мастерскеш.

Химически комбинате производства культура айяра, къахьегама хьалаш тоадара, промышленни эстетика юкъейоалаяра даькъе даьча дукхача балхех доккха беркат даьлар.

1966 шера хьалхарча квартале Ерригсоюзни яхьа итогех мехкдаьтта чакхдоахачеи мехкдаьттахимически промышленноста министерства коллегеи, мехкдаьттаи химически промышленноста болхлой профсоюза ЦК-аси карара кара тела цIе байрах хьожайир комбината коллектива, хIаьта цхьоалагIча а шоллагIча а кварталий итогех — СССР Министрий Советеи ВЦСПС-еи карара кара тела цIе байракх а елар.

Паччахьалкхен банко предприяте экономически пайда баккха деча балхашта хийцца ссуда лу, тIаккха производственни эстетика гIулакха банковски кредит дац. ХIанад из иштта? Из иштта да помещенештеи оборудованенеи рационально басар хьакхарах, кердача тайпара электросердал йилларах, производственни гIар-тата лаьгIдарах мел пайда а беркат а доал далац экономически расчета методиках цифрашца дIаала ца харах.

Цун зем баккхара дукха наькъаш дд. Масала, цеха балха хана болх болабалалехьа а чакхбаьначул тIехьагIа а деча балхий зем-сурт даккхар, технически эстетиках фу пайда боал хьажар.

Предприятешта цу гIулакха доккха новкъостел де тарлора Грозненски мехкдаьттаи Нохч - ГIалгIай паччахьалкхен педагогически институтий экономика кафедраша. Бакъда, цар промышленносте из болх бара бе мабоагIара лоархIам бац, предприятештеи Iилмахоштеи, студенташтеи цунах, шеко а йоацаш, доккха беркат даргдоаллашехьа. Укхаза аланза даргдац мехкдаьтта института студентий курсовой а дипломни а балхашта юкъе вIалла а корабоагIаргбац шоана технически эстетика экономически проблемаех, предприятена доал делга а Iилманларда тIа вIашагIдоллара дешаех а язбаь цхьаккха а болх.

Вай республике цхьаккха а предприяти яц производственни эстетика дош къоастаде отдел йолаш е цу гIулакха лаьрхIа штате цхьа саг волаш а.

ХIанз Грозне вIашагIйолларе бакъахьа яр промышленностерча технически эстетика арахецача продукце кердача образеций деша йола художественно - конструкторски бюро. Мелла аьлча а, цкъарчов хьалхарча юхьига халонаш-м нийслургья. ХIаьта а, РСФСР художникий союза Нохч-ГIалгIай отделенера художникаш а художественни сакхетам бола архитектораши инженераши юкъе а болаш из вIашагIъеллача технически эстетика специалисташ кийчбара дика база хургьяр цунах.

Болх иштта вIаштIехьбаьккхачул тIехьагIа мара дувцилга дац производственни эстетика вакаре юкъейоалаярах, вай предприятей продукце керда хоза образецаш хьаярах, царца цхьана производства культура айярах, паьха болх дегагIоз йолаш, сакъердаме, атта хилийтарах, потребителашта махеттара продукце дикал эстетически хиларах лаьца.

Б. НОСТОЕВ,
Грозненски химкомбината НОТ-а лабораторе начальники.

МОСКВА. Вернадски Ломоносовски эггара дукхагIа нах лела столични ши проспект вIаши тIехйоаллача моттиге цхьа ший тайпа гIирсаш хьаллеш латт. ХIанале а холуш да московски цирка керда здани из хилар.

Укх деношка тха корреспондент хилар «Моспроекта» мастерскашка, хIаьта проекта цхьан автораца къонача архитектораца Хавин Владимирацa къамаьл а хилар цун.

— Керда московски цирк, — аьлар Хавина, — дунен тIа доккхагIчарех а хургда, вешта Европе-м эггара доккхагIа а хургда из. Цирковой ловзарашка цкъа хьажа тарлургда 3200 сага.

Инженерни технически гIирсашна Iалашъярга диллача дунен тIа эггара толашагIа йолчарех арелищни предприяти хургья из.

Артистий дог гIоадоаккхаргда цхьан кердача хIамо, манежаш вIашийювзалуш хилара. Уж йиъ хургья, хIараяр шийн спецификага хьежжа кхдьла: доща йолча выступленешта, иллюзионисташта, бассейнеи, катокеи.

Сурта тIа: хьахолуш я кердача цирка контураш. ХIанале а гуш я зрителаш багIаргбола моттигаш. Ферма улхаш вIашагIъехк 30 тонн хьалъайеча бизза го боаккхача уникальнии радикальнии кранаца.

В. ГЕНДЕ-РОТЕ сурт.
ТАСС фотохроника.

Бурувдеттарашта карагIдувлараш

Шийна хьалхашка оттадаьча декхарех дика лоархIаю тха бурув деттача контора коллектив. ТIагIертта къахьегарах лаьттан чIоагIача тIоанашка 17595 метр бурув а теха, 14-ча октябре кхоачашъяьй 10 бетта план. Бурув тохара балхашка дIабода мах лохбара чотах 325 эзар сом ахча кходаьд.

Уж толамаш даьхад массехк лоархIамера мероприяти чаккхъяьккхар бахьан долаш. Хетаргахьа, царна юкъе керттерараш лархIа мегаргдолаш да экономически балха даннешка даим хьежилга. Шу доладенначa юкъе тхоай экономически торонашка хьажа а хьежа, оаха вывод йир, скважинаш йоахача хана массе тайпара материалаши бедали кхоа беш дIаахийтар духьа хIана а бизза къовсам лоаттабеш ца хиларах.

Из дош активисташта юкъе дийца а дийца, решени тIанийцар бурувдеттарий, вышкомонтажникий, гIонна балхаш дерий, ИТР-ий, гIулакхерча наьха ерригача коллективана юкъе хьехама болх бе аьнна. Цигга вIашагIъеллар технико-экономически советии экономически анализа общественни бюрои массе тайпа лостамашкара специалисташ юкъе а болаш: бурувдеттараш, геологаш, механикаш, вышкомонтажникаш—ерригаш а 46 саг. Цу общественни органий состав иштта хиларо йиш хилийтар шеррача формехьа дешашка хьежа а уж къестале а. Нийца а нийца чIоагIйир шера оттаяь технико-экономически балха план. Дахо йолача хана чурча кхоачамех пайда дикагIа эцара даькъе хувцамаш а тIатохараш а дир.

Экономически анализа общественни бюро хIара мероприятена лоархIамаш деш яр, хIаьта цо тхога йиш хулийтар дIахо кхоергдолча рузкъай перспективаш бIаргаго.

Иштта дIаболабелар ахчеи материалаши кхом беш дIаахийтар духьа, чура кхоачамаш оарцагIдахар духьа лоаттабу эффективни къовсам. Лоацца аьлча, хьалхарчул дукхагIа лоаттабе даьннад тхо из хIанз.

Дуккха масалаш доалале йиш яр тха общественни органаша толаме болх баь хилар хьахьокхаш.

Масала, технико-экономически совето эггара хьалхарча аргIанна анализ йир бурув тохара балхашка дIабодача маьха хIара деннеи бийсаннеи еча учета, кхоачамбоацараш гучадаьхар, бурув деттача мастерашта новкъостал дир материалаш дIаахийтара даькъе корректировка яра. Цхьайолча статьяш тIара совнагIа дIаухийта ахча чурча кхоачамех пайда эцара наькъа ца соцаделга хьадийхар, вешта аьлча хIара мастера, хIара бригадана тIадиллад деча балхашта хIара деннеи бийсаннеи делаю учет кIоаргагIа тохкилга. Лоацаша хана тхо сов дика лархIа Iомадарах аргIанна боагIача бетта бурувтохара мастера даь лоархIамаш дукха башхало юкъе ца йолаш (1—3 процент мара) бухгалтере даннешца нийса хилар.

Пунна нийсса технико-экономически совето хIанзалца хьа а баьб дIахо а бу болх къаьнарча амбарашкарча утяжелителех пайда дикагIа эцара, маркхал буровойшка тIаувзара. ХIанз дIахоссаш лоабата раствора цхьаккха литр. Буровой бригада хIара члена хIанз дика кхетаду бесбаьча лоабата маркхала цхьа кубометр кхойича, паччахьалкхен ахча 20 сом кходеш хилар.

Къаьнача амбарашкарча утяжелителах шоалагIа пайда эцареи лоабата маркхал буровойшка дIаозара наькъаца цунах а шоалагIа пайда эцараи чакхбаьккхача боккхача балхо 9 бетта 120 эзар сома маьха йола 8000 тонн утяжелитель кхоаю.

Боккха болх чакхбаьккхаб технико-экономически совето буровойш централизованни наькъаца технически материалащеи инструментащеи Iалашъяра гIулакха. Нагахьа санна хьалхагIа эшаш йолча материалашца объект Iалашъелга вIаштIехьлоаккхаш бурув тохара мастерий, прорабий шоай балха ханах кхоалагIа дакъа доадеш хиннадале, укх шера май бетта денз цу балхах уж мукъабалийтаб, цудухьа хIанз торонаш дукхагIа хиннай цар шоай ерригa уйла технологически режима, экономически кхетамеи балха тIаерзае. Технико-экономически совето еннача предложенех буровойш Iалашъяра 3 саг юкъе а волаш къаьстта группа вIашагIъеллай, хIаьта буровойштеи вышкомонтажни бригадаштеи эшараш цо дизза кхоачаш а ду. Цу мероприяте кхы тIа а йиш хилийтар транспортни средстваш кхое а моллагIча материалага хьежаш буровойш сайна латтилга дIадаккха а.

Технико-экономически совето иштта кийчдаьд хIара объектана бетта лаьрхIа лимитни карточка. Лимитни карточка тIа дIаязъю складера хьайийю ерригa материалаш. Цу мероприяте контора кулгалхой торо хилийтар дIаухийтача материалашта тIахьожам дикагIа лоаттабе а нормал совнагIа уж хьа ца ийийта а.

Бурув деттача эггара дукхагIа тIехьаюсаш йола участок хIанз укх сахьата вышкаш хьалъер я. Кхоачам хиллал механизмаш, хьун материалаш, кхыяраш яц. Вышка хьалъеш хIанз а сов дукха ха йоаккх—30—35 ди.

Уж гIулакхаш теркал а деш, вышкаш хьалъяра болх даим эргабоахаш я технико-экономически совет а инженерно-технически болхлой а. Белгала аьлча, укх тIеххьарча хана толашагIа йола схема оттаяьй буровойш хьалъяраи вIашагIйохкараи. Вышкаш сихагIа хьалъяраи балхаш дикагIа дараи оаха юкъейоалаяьй дагараш ярду чарх, дIа-юха кхухьа циркулярни херх, буровой оагIош хьаларга, бевача маьха йолча ардакхашта меттел, хьамча увш дола гата ухийт. Уж мероприятеш юкъейоалаяро йиш хилийтар буровойш хьалъяреи вIашагIйохкареи балхаш 2 ди сихде, хIаьта цунах 10,5 эзар сом ахча кходе а.

Технико-экономически совето цIаккха а даьгIца йолийташ уйла ю керда техникаи технологеи, къахьегама прогрессивни методаш юкъекхахьара дешай.

Технико-экономически советои экономически анализа бюроси дукха хIама даьд къахьегама овсарле лакхъяра, балха ханах пайда дикагIа эцара, экономически дикагIа вIаштIехьбаккхар духьа конкурса хьалаш кийчдара, бурув тохара балхий культура, рационализаце, иштта кхыдолча дешай.

1966 шера 9 бетта технико-экономически советои экономически анализа бюроси еннача предложенеш производствана юкъеяхьаро йоаккха экономически эффект елар — 169,5 эзар сом.

Цхьабакъда, производства ерригa рычагаш, дерригa кхоачамаш оарцагIдаьха даьннад ала йиш йолаш дац, беррига а вIаштIехьбаьнна латтац экономически болх.

Эггара хьалха белгалдаккха деза тхоай кадрашта оаха хIанз а экономически знанеш кIезига Iомаеш хилар. Дукха ба тха уйланца токкамаш, лоархIамаш деш, карагIдаьннараш вIаши нийсдеш, анализ еш бола нах. Цхьабакъда, эггара хиланза яргIйоацаш йола экономически знанеш тоъац.

ЧIоагIа Iаткъаш да экономикеи планированеи даькъе лакха квалификаци йолаш бола специалисташ тоъаш ца хилар. Экономически образовани йолаш цаI мара инженер вац.

Технико-экономически совет хоадам болаш, денна скважинаш яхара технологега ца хьежар бахьан долаш, балхаш дерий бехкагIа авареш яьй, хIаьта из бахьан долаш совнагIа дукха ахча а лайнад. ХIанз а массаза а технико-экономически совето шийн керттера уйла тIайохийташ хила беза из болх.

Тха иштта вIаштIехьдаккха деза ерригача звеношка балха ханах бизза пайда эцилга а— цо айергья къахьегама овсарле а тха производства эффективность а. Бригадашкеи цехашкеи экономически занятеш е кийчлуш да тхо Экономически болх эргабаьккха тоабара хIанзчул тIехьагIа къоастаде дезаш дукха дешаш да.

С. ТЕМИРАЕВ,
«Малгобекнефта» НПУ № 1 йолча бурув деттача контора директор.

ДІаьхий а ерг-ерга а да Малхбузен Сибарегlара Іалам. Кемеровски областа къулбехьенах, Лоаман Шора дозалахьенаш йоалалучарча моттигех шоллагІа Швейцари аьло цІи йоах дуниехенаша.

Дийхна хьу, юкъ-юкъе уваш пихташ, керсамаш, кедраш нгІа тайга бьццара ферд, хьийдда уха шийла а гечош дола а хиш, керда лоамаш фе—баннъала а башха салаІара йола моттиг.

СУРТА ТІА: Томь — СибарегІара хий. Цун берда йистошка гІолла хьалдаьц итташ салаІера цІенош, санаторешш, пионерски лагераш.

А. Кузярина сурт.
ТАСС фотохроника.

ЭККХИЙТА ЛОАМ

21-ча октябре моттигерча ханах 11 сахьат даьлча лаьрхІа баьча Іалаьмата боккхача эккхамо дІакъайлар Малоалматински чІож. БІаь метр совгІа лакхача сунто Казахстана столицана хигахьара кхерам хургболаш дукхьале оттайир.

Кердадарний кепайоазон агентства дехар дарах из эккхам кийч мишта баьб дувц «Казахвзрывпром» яхача треста управляюще И. Иттерей инженера Е. Рубинштейнен.

Заилийски Алатау лоамешта кІал шерра яьржа улл Советски Союзе хозагІа йолча городех цаІ, Казахски республика столица Алма-Ата. 640 эзар саг вахаш йола из город аьхкийи гурахьен йоккха парк санна хет. Маьлхах лепаш бола ша тІаулллача лоамаша пейзаж хозъяь ца Іеш, города кхерам тІа а тувс: Іим Іара гІулакха геттара аьттув болаш хиларца къаьстта белгалбаьнна ба Заилийски Алатау. Из Іалама бирса низ болаш ба чутекхаш шаш, лакха йистощ йола хиш, ахкан заманахьа дукха делхаш догІаш долаш йолча дуккхача лоаман районашка.

Города къаьстта кхераме я Алма-Атана юккъе гІолла чакхдоалача Малая Алмаатинка яхача хин хьарсамех уха Іим. Цу Іима зам боахеча укх 80 шера белгалдаьккхад чІоаггІа зе деш шозза а доагІаш 14-зза Іаьржа хий дена хилар. Хий Іодолалу города 21 километр гаьнаре форда тІехен тІара хьалйиста-ча 3,5 километр лаккача Іалаьмате дукха кагьенна лоаман йистош Іейнача йоккхача Туюксуйски морена чура. Из йоккха, 230 метр сомал дола масса ша башаш Іоуха хиш чуІайна, кІалха шаш долаш, юкъера хера гроташи, тоатолаши долаш я. Аьхки 100.000 кубометрга кхаччалца хий чуІовш кхо Іам отт Туюксуйски морене. ДогІаш дийлха е геттара чІоагІа ша беша морене чура хий

сов а даьлр хьахул Іаьржа хий дара аьттув бола хьалаш.

1921 шера 8-ча июле города чухьидда унзаре Іим 8—10 метр лакхал долаш, массехк итташ валаш йолаш диъ сахьата ихар город хІалакьеши нах боабеши. Секунде 10 метр массал а долаш йоагІаш хинна хин юхь цхьаццайолча моттигашка 200 метрал тІех шера яр. Цо яхьаш хиннай шовзткъе пхиъ метр йІаьха корсамаш, ши метр сома кхертІой. Доходаь дар 250 гаргга цІан кхыдола гІирсаши, хиннар фуд а хапехьа ша санна шийлача хи чу, кхертІошта кІал велар 500 совгІа саг.

Хетар этта бийса чаккхъяннача Іурра ситІарбаьннача алмаатинцаш та хьалхашка этттар унзаре сурт: цІенош, бешамаш, улицаш хиннача моттигашка кІалхара хьалкъедаш яр тІой а долаш йола цхьатерра колда аре. Цига даьча цхьадолча лоархІамех, Іаьржача хиво Іоенача кхо бІаь миллион кубометр гаргга йолча хІамаех города чухьа йисай кхо бІаь эзар кубометр — машинаькъа тІара 700 состав эшергьяр из йолла хІама дІаяхьара.

Укх тІеххьарча 45 шера кхы катастрофа ца хилийтара даькъе цхьадола новкъостал дир Іаьржа хих город лораяра дукха гІирсаш хьалдароп моренни Іамий хин режимага даим хьожаш хиларон: цу Іамашка Іайна оов хий ахкан бетташка 1963 шера денз сифонни хьисапе аракхувсаш да. ХІаьта а, белггаларча Іалама хьалашка хатар юха а хург мичад аьнна тешам бала йиш йолаш дац уж гІулакхаш. ХІара шера май беттагара сентябрь беттага кхаччалца осадни положенех йолаш санна хул город. Цунца дІаІемаб нех, практически цхьаккха тайпа хувцамаш юкъехьац цо массазарча вахара.

Іамах город лораяра декхар дукхача хана денз оттадаь да. Из декхар инженерни наькъаца кхоачашдара решени эггара хьалха 1954 шера оттайир. Готтигача чхарий аьле чу эулам деш йола Іим бІаь шера йолча хана чулаца йиш хулийтаргйолаш йола 93 метр лакха сунт тохилга лерхІаш яр проект. Іалаьмате боккхача эккхамо бохабаьча лоаман гаргех хьахила езаш яр сунт.

Проект хІанзалца хиннараштa тара ца хиларо а хІаьта иштта цунах даьхкача цхьадолча кхоачамбоацараша а цхьаболча Іилмахошка цунна раьза боацаш къамаьлаш дайтар. ДІадоладаь балхаш гаьна ме доал эккхамах дола къамаьлаш дикълора, къовсамаш кхоккалора. Из долла хІама дІадаьнна да, цудухьа эккхама духьала хиннараша мел дийцараш юха керда доахаргдац вай: къувсараш сов дикъ а лийя, Іаламо хозбаьча чІожа пейзаж Іиманна духьал тохача сунто ийрчаякка тарлу яхаш а дувцар кхыметтал.

Из дош къувсаш латтача юкъа городе бахача наха Іаламо кхерам дагабохийтар. Алма-Атара 60 километр гаьна лакхача лоам тІа бар башха-хоза Іам Иссык. Из хьахиннаб форда уровен тІара 1800 метр лакха хинна лоам харцар бахьен долаш 8—10 эзар шу хьалхагІа. Іамга кхаччелца асфальтированни никъ биллабар, цун йистошка хьалъэттар гостиница, ресторан, лодочни станцеш. Эзараш алмаатинцаши туристаши ухар укхаза салаІа. 1963 шера 7-ча июле Іам дІабаьлар, кхера чукхийттача оаркхилга чура суп дІайодаш санна, цу чура аракхессар еррига 18 милион кубометр хий. Іам чу чухьиддача Іалаьмате йоккхача Іимо дукха метраш лакха айяьча талгІеша Іаламо ше хьаяь сунт Іояьккхар, Іама лохе уллача поселкана цхьаькха Іим тІа а хецаш. Иссыкски катастрофо сухал ца бича витензар.

1963 шера гурахьа проект юхаоттаелга тІедиллар «Гидропроекта» института. Цу тайппара хьахилар Іим кхераме хулийтаргйоацача гІирсий комплекса хІанзера вариант. Цу комплекса керттера гІирс хургба Медео яхача чІожах города 15 километр гаьна, Малая Алмаатинка яхача хи тІа лоам эккхийтарца оттаяь сунт. 100 метр лакха хургья из сунт. Хьалхара эккхийтаб октябрь боаш хин аьрда оагІорахьа лоам. Цо хьалъаракхйсар сунта эшачох 60 процент хІана яц аьнна йола лоаман чхараш. Цул тІехьагІа сунт лакхъяр духьа Іа чакхдоаллаш хин аьрда оагІорахьара лоам эккхийтаргба. Дисар экскаватораша кхоачашдергда.

Аьтта оагІорахьара лоам эккхийта 5268 тонн взрывчатка — взрывникашта — гІирсашдераштa карагІдаьнна къаьстта шийн тайпара хІама. Мишта кийчбир эккхам?

90 метр йІаьхеи 7×8 метр сомеи йолча камера чу тротилах дуза а дузаш галеш дехкар, еррига а 3600 тонн тротил яр чуеллар. Заряд 82—85 метр кІоарга яхийтар а хІанзалца ца хинна гІулакх дар. Эккхама низ дукха хІама ца эшшаш дунен тІа мел йолча электростанцей низал 15000-зза тІех хилар, хІаьта эккхама болх Братски ГЭС-о сахьата бечa балха нийсса ба. Эккхамо урагІъяхийтар лоаман чхарий 6 миллион тонн дозал дола 2,5 миллион кубометр.

«Казахвзрывпром» яхача паччахьалкхен тресто баь иззал боккха эккхам бара къаьстта организационни гІулакхаш вІаштІехьдака дийзар. Эккхам барцеи еррига комплекс хьалъярцеи, хІаьта иштта кхерамзле Іалашъярца а дуззаденна дола балхаш вІаштІехьдахара къаьстта правительственни комисси вІашагІъеллар Казахски республика правительства.

Эккхам хиларга сатийнна хьежаш яр город. Теркал дир дерригa а лоадамбоацар а тІехьа, дага доацаш хила тарлуш мел дола хІама а. Чхарий гаргаш 2,5 километр гаьна дІа-юха яржа, 5 километр гаьна сейсмически воздействи хила, 7,6 километр гаьна фен талгІи тоха, хІаьта газаш 9 километр гаьна дІа-юха яржа тарлуш хилар, тІаккха из долла хІама ишта долча хьалашка бе лаьрхІа эккхам города 15 километр мара гаьна мича бар. Цудухьа эккхам бе лаьрхІача моттигера гобаьккха нис километр гаьна баха нах хайна кхьна моттигашка баха дІабахийтар.

Медео баьча эккхамо Іалаьмате дІаьхий материал елар кхы а дукха а чІоагІагІа низ болаш дола маьрша беркатера лелхамаш дара.

Израиль ИТТЕР,
эккхама начальник, «Казахвзрывпром» треста управляющи.

Ефим РУБИНШТЕЙН,
инженер. (АПН).

ПОЭТА ЮБИЛЕЙ

29 октябре Нурадилов Ханпаша цІерахча драмтеатре хилар поэт Яндиев Джамалдин ваьча дийнахьа денз 50 шу дизара хетаь йолла сайре. Из хьайийлар писатела Мамакаев Махьмада.

КПСС Нохч - ГІалгІай обкома секретара нов. Бокова Іадийшар КПСС обкомен, Министрий Советен, республика Лакхехьарча Совета Президиумон дайта моаршал.

Юбиляра творчествах лаьца гулбеннараштa хьалхашка къамаьл дир Нохч-ГІалгІайчен писателий Союза правлене председатела Ахметова Раисас.

Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета Президиума Председатела нов. Алмазова Д. Яндиева дІаелар «Знак почета» яха орден.

Поэтага дег тІара моаршал хоттеш къамаьлаш дир республика, Грозне, МалгІбика, Назрана, Сунженски, Грозненски районий партийни, советски, профсоюзни, комсомольски организацей, республикански газетий редакцей, филармоне, Х. Нурадилова цІерахча театра викалаша, Дагестана, Къилбаседа ХІирйчен писателаша.

Собране Іойийшар юбиляра цІерах СССР, РСФСР, Украина, Киргизе, Азербайджана, Грузе, Татаре, Башкире кхыча а писателий Союзашкара яхкийта телеграммаш.

Яндиев Джамалдинага иштта телеграмма яйтанр вай мехка къанагІчарех волча поэта Тихонов Николай, гІербаьнна, цІи хазача переводчикаша Асанов Николай, Липкин Семена, кхычар а.

Ший юбилей йолча гулбеннарашта баркал оалаш къамаьл дир поэта Яндиев Джамалдина.

Сайре чакхйоалаш концерт оттайир.

Сулакх яхача ДаьгІастанерча аьрдагІен вихен долча хи тІа хьалъеш латт Къилбаседа Кавказе эггара а йоккхагІйола Чиркейски ГЭС. Арочни плотина лакхал 235 метрага кхоачаргда. Шера 2,5 миллиард киловатт-сахьат дарегІа йола электроэнерги йоаккхаргья Чиркейски ГЭС-о. Плотина хьалъяро Іоабаьча хи Іамо тоьро хулийтаргья хІанз пайдана доацача 300 эзар гектар хулача лаьтта хий дилла. Пятилетка чакхйоалаш гидроэлектростанце хьалхарча агрегато промышленни ток лургья.

СУРТА ТІА: аьрда берда йисте плотина хьачуоттаргдолча лоаман чхараш йохаш ду болхаш.

Р. Дика сурт.
ТАСС фотохроника.

Революцеи культураи цхьоагІо

Советски Іаьдала 50 шу дизарга

Советски Іаьдал дьаьнича шоллагІча дийнахьа революционни къовсамга гІоллерча ший къаьнарча новкъостаца, халкъа просвещене комиссара пост дІалаьцача Луначарскеца беседа эш вар Владимир Ильич. Цу хана хинна къамаьл цу геттара халача хана дуккхачарка кхы ца хета а хьалхарча аргІанара дац аьнна хетаргдолча хІамаех деш дар.

— Книжка — боккха низ ба, — йоахар Ленина Луначарскега. — ХІанз революци хинначул тІехьагІа дукха а чІоагІагІа лоархІаш хургда из... Книжка нахага кхоачаргдола гІулакх сихагІа де деза...

Цу ханна а, эггара хьалхарча советски деношка, ший гІончашца къаьнарча музеяши архиваши меттахьа лоаттаяреи керда яраш хьаяреи дешаш дувцаш, массанахьара а массе меттара а тайп-тайпара рукописаш, автографаш, литературах яраш меттел, Іилмах, искусствах яраш а гулъе яхаш указанеш толаш вар Владимир Ильич.

— Дерригача дуненга дІахьокха деза вай, — кІаьд ца луш кердадоахар Владимир Ильича, — Іаьдал болхлой классага дахача мехка культурни балха маІан малагІа да...

Кхы а кІеззига ха яргья, тІаккха Ленина, Коммунистически кагирхой хьега нах культура лардашта тІакхебар а культура хьэкхоллаш бараш мамогга хестабара а декхараш цхьан ханна кхоачаш а деш, из лелаяь хилерах. Е низ а, е рузкъа а ца кходеш, Советски правительства Коммунистически партей масса оагІорахьара аьттув боахар — морально а материально а — цу хана Россе болх беш хиннача баккъаь тІаийцача дай-мехкан дунени культура корифеяй творчески гІулакхий.

Коммунистий революционни партена массаза а гоама хиннад дІаяхача хана хьалха лаьттача культураца, нахаца—иа культура лалаш барашца леладу нигилистически гІулакх. Цуьнца цхьана коммунисташта массаза а хийттад шоаш кхоачашдераш, социалистически кхолламаш деча шоай планаш бокъонца болча Іилма, литература, искусства рыцарий дег чу, сакхетам чу шоай берригача чулоацамца а шоралца а, къоабал ца а йиш яц аьнна. Революци а хилалехьа, яздаьд Ленина, пролетариато ший интеллигенци хьалкхаяь ца Іеш, берригача а моллагІа тайпа болче а образованни наха юкъера шийна тІехьа бараш а хьаийбергба. Владимир Ильича хьийхад интеллигенцеца къаьстта эздел леладе, кердача социальни климатаца уж сихагІа хьаІамара союза съезде ше къамаьл деш, цун керттера декхараш белгалдоахаш, аргда:

— Декхар санах латт аьлча, из латт дешилга!

ТІаккха къаьстта белгалдоаккх:

— Коммунист хила йиш яц адамлено Іоадаь дерригa рузкъаш Іомадарца хьай кхетам Іа лакхбаьчул тІехьагІа мара...

Иштта, вахара эггара лоархІамегІа йола Советски держава тэханарен кхоанарей проблемаш къоастаяра веррига а тІавийрза хиннача Ленина царца цхьан мугІаре уттадаьд мехка бокъонца йола культурни революци яьза ярг ца хилар а. Цо йоакхо яь шеко йоацаш йолча бокъонах тІехьаленна, къахьегама нахага, революце турпалашка кхача дезаш дола, дІадахача ноахалаша дІаяхача замашкеи бІаьшеренашкеи хьадаь духовни рузкъаш дизза хьацара.

Цу хана денз дІадахад шовзткъеи итт гаргга шу. Октябрьски революци котъялалехьа диъ даькъах кхо дакъа совгІа бола нах йоазув - дешар ца ховш хиннача мехка хІанз диэзза хІана бац аьнна дукхагІа студенташ ба цхьана лаьрхІача Англе, Франце, Итале, Малхбузен Германе болчул. ХІанз СССР-е къахьегаш ва ялх бІаь эзар совгІа Іилман болхло — дунен тІа мел болча Іилман болхлоех диъ лагІа дакъа. Советски лакхерча дешара заведенешка массехказзa дукхагІа дипломированни инженераш арахец хІанз хІара шера, масала, Америка ВІашагІкхийттача Штаташачул. Шовзткъа итт миллион гаргга саг деша вагІа советски общеобразовательни школашка...

Духхьал вай мохк — Советски Союз — яр итт шу хьалхагІа — Октябрьски революце шовзткъа шу дуъаш! — адамлена эггара хьалхара Лаьттан искусственни спутник а луш совгІат даьр, тІаккха дукха ха ялалехьа цул хьалхагІа адама бІарг кхетанза йолча Бетта тІехьашкахьарча оагІон эггара хьалха сурт даьккхер, советски саг, исторе чухь эггара хьалха космосе кхоачаваь дола кема хьадир...

Советски искусство тІаккха! Планета массайолча континенташкарча нахага тоьал дика хоам баьб вай дай-мехкахой — вокалистийи халкхойи, музыкантий а цирка артистий а говзалах, царна дика йоаз советски кинематографе произведенеш «Броненосец «Потемкин» яхача фильмагара яьнна шекспировски «Гамлет» экрана тІа яккхалца яраш...

Из долла хІама — сага кхетам толарах дола шеко йоаца тешал. Цар тІа хьаьекхад политически а, экономически а наькъаца хьийга къа а социалистически общества торонаш а. Из ба СССР-е чакхъаьккхача культурни революце, ше бахьан долаш миллионаш болча наха йоазудешар ца хар дІадеьккхача, образовани дерригача халкъага кхачийтача, дунен Іилма, искусство, литература, техника советски наькъа «Советски халкъа интеллигенца творчествана юкъе дІахо дегІакхувлийтача бокъонца йолча культурни революце сом а.

Сенах латтар СССР-е культурни революци яра ленински стратеги?

Эггара хьалха из латтар шеррача фронтах, цул хьалхагІа дерригача духовни рузкъаех баьнна хинна миллионаш а миллионаш а бола хьацарна новкъостал де яхаш.

Уж ленински хьехамаш хІара денна кхоачаш мишта дьаьд дукха а дуаца йиш яр. Мел гІо-новкъостал холора сийлахь - воккхача физиолога Павлов Иванаи космонавтикана лард еллача Циолковский Константинаи, Курако Михаила — гІорваьнна волча инженера - металлурга, Ленина «эрсий авиаце да» оалаш хиннача Жуковский Николайна, кудесника - садовода Мичурина, театра реформатора Станиславскена, дукха а дукхача кхычарна...

«Профессор Полежаева» яхача кинофильма тІа цоаш хиннача тайпара хьаьекхай Россерча хьалхарча советски шерий событеш. Цо дуац болхлоштеи ахархоштеи — пролетарски революци кхелларашта цун салтий хиннараштеи къаьнарча Іилмахочоаи юкъарча айкхача доттагІалахи цхьана леладеча гІулакхехи, уж знанешта тІаккхуш а знанеш йолаши зненеш камаьршша халкъа дІалуши волча сага кІоаргга сий деш а хиларах. Мел чІоагІа дог тохадолийташ йоакхо йора революционни бІухошеи матросашеи воккхача Іилмахочун, мишта лораяора из цхьанне а цунна халахетар дергдоацаш, мишта екъар цунца тІеххьара маькха чІегилг, новкъостал мишта дора цун балхаш кепатохийтаре. Дег тІара баркал оалар профессора цо йийшача лекцеех, Іилмах — кхетадора, из мел хиланза даргдоацаш Аз, мел лоархІаме да дІахорча революце толамашта...

Профессор — картина турпал — ше маьарра вола саг, бокъонца ваьккха саг ва. Бекъдарз вьлча тайпан цІи кхыкхе хиннай цун — Полежаев а йоацаш, Тимирязев, Климент Аркадьевич Тимирязев. Дуненна хаза цІи а йолаш волча гІорваьнна воккхача Іилмахочо - естествоиспытатела, Женевски университета сийлахьча доктора, Лондонски королевски общества члена, Тимирязева чІоагІа могадеци къоабалдеш хиннад Коммунистически партеи цун баьччаи революционни гІулакхаш. «Ленинизм чакхйоахаш бола большевикаш, — яьхад цо, — со тешаш а дог тийша а ва, — халкъа ираза духьа болх беш хиларахи цар из иразага кхоачадергхиларахи... Владимир Ильичага дІахайталаш дунен лоархІамера дешаш цо теоре тІа а гІулакхага диллача а тІех хьаькъалца къоастадарах геттара гІадваха со хилар. Аз ираз долаш лоархІ се цун ханара хиларах а цун сийлахьча гІулакхий теш хиларах а. Аз цунна хьалхашка корта тох, хІаьта из массанена дІахар а лов сона».

ТІаьІолла дег тІара даь йоазув а долаш дола ший цхьа книжка делар Іилмахочо Ленина совгІата. ДоттагІчун бІайхача безамца яздаь кхьат дахьийтарца жоп делар Владимир Ильича автора:

«Веза Климент Аркадьевич! Доккха баркал хилда хьона Хьа книжкахи дикача дашаехи. Іалаьмате чІоагІа гІадваха вар со буржуазена духьала, Советски Іаьдала тІехьа Іаяь замечанеш ешача хана. ЧІоагІа-чІоагІа толаду аз Хьа кулг, дег тІара лов сона Хьо могаш-маьрша, могаш-маьрша, могаш-маьрша хилар!»

Уйланца са мохк къона болча хана баьхарий мемуарий оагІонаш цІаьхха а кхы цІаьхха а хьехкаш се вагІаш, духьальуатт сона 20-гІа шу, бІаргагу истола тІа ІотІабийрза баьхка Ленин, цун соратник — эггара хьалхарча тІахьехамара большевик Глеб Кржижановский, болхлой электромонтер коммунист Есин Василий. Царца цхьана — эрсий инженерни уйлан гІорбаьнна боккхий викалаш — профессораш Графтио, Александров, Рамзин... Из яр хьахулаш лаьтта ГОЭЛРО план — гІоръьнна йола Советски Россана электрификаци яра план, цун халкъа боахам социалистически ларда тІа юха хьакхолларен дегІакхуваларен эггара хьалхара перспективни план. Декабрь бетта, Советий VIII-ча съезде, Владимир Ильича доккхал а деш хоам бергба ГОЭЛРО плана тІа болх баьраш вай дикагІа дола Іилмани технически низаш хилерах, из план Коммунистически парте шоллагІа программа я аргда...

«Даькъала хилба кхетамІ». Из пушкински мугІ эпиграфа метте бар революцеи культураи цхьоагІо вІаштІехьйоаккхаш российски коммунисташа, Советски Іаьдало баьча берригача балха. Кхетам телийтар духьа лоархІар цар а культурни революци, дІаяхача заман тІеяьала кераерзаяр кердача вахара эдени толаме хьалъяра долча лоархІамегІарча хьалех цаІ.

Цхьабакъда, кхетамца лелладеча гІулакхашта духьале эш бола нах а корабоагІар. Уж сердар дуне хьадоладелча денз наьха ноахалаш шоай кхолламца гІоздоахаш хьабаьхкача Іилмахоштеи писателаштеи, художникашта а композитораштa а. Цу, ала мукъа бале, «революционераша» дІадехар Рафаэла дийхка сурташ доагаделга, музеяш йохаелга, искусство дІайоаккхилга. Социализм йолча хана «школа дІайоал» яха теори кхайкаеш лелар уж, хІаьта хІанзарчоа — «хьалхарна юхьига» — дІадехар истори, классически литература Іомаделга дІадакхар, естественни Іилмай курс лоацъелга...

Цу хІамашта метте фу де йоахар цар? Цар йоахар, цхьа ширъянна, миска, цхьабакъда, футтарье санна, цар, «пролетарски культура» оалаш хиннар юкъейоалее.

— Из дерригa а ше мадарра турлор да, — йоахар Владимир Ильича. — Адамлен капиталистически общества, помещикий общества, чиновникий общества Іазапа кІал хьакхелла знане запасаш закона боарамегІа дегІакхувлаш хила еза пролетарски культура... Цхьабакда, нагахьа санна оаш укх тайпара хеттар дича: эггара революционнегІа йолча класса миллионаш а итташ миллионаш а дегаш мутІахьа да мишта мегад Маркса хьехаме — цхьа жоп хургда шоана: из хиннад капитализм йолча хана хьаІомаьлча адамий знаней чІоагІача ларда тІа Мркс лаьттандаь... Адамий общества хьа мел даь хІама критически цхьалхазаккийтад цо, цхьаккха пункт теркал ца еш ца а юташ...

Ленина, парте шоай хана мукъабеннабац къамкъал доацача «хазиреволюционераша» — адамий гений Іохьекхаеш хиннараштa. Кхоачашхилар наьха вахар сийрдеи ираз долаши хилийтар духьа Ленина чІоагІа дагалаьттари Ленина ловш хиннари:

«Коммунизмо шийца аскетизм а ца яхьаш, дегагІозлен дегаонделен я еза... Хоза дар лорадеш леладе, из хьокхама метте лоаттаде, цунгара дІадоладала деза, кхыметтал из «къаьнара» дале а. Белггала дикачунгахьа букъ сандухьа берзабергба вай, дІахо дегІахара никъ хьехаш доллашехьа а дІа хІана кхоссаргда вай духхьал из «къаьнара» хилар мара кхы бахьан а доацеш?... Дош доацар да, чакхделлалца дош доацар да! Беррига юкъара наьха культурни боарам айбаро хьаергья искусство, Іилма, техника дегІакхуваргйолаш дола доккхий, цІаккха а кхоачалургдоаца низаш шийна чІоагІа... тІера хьал дегІадоагІаргдолаш йола чІоагІа унахцІена кІийле...».

СССР-е тахан а тІехьа хьалхле лелаю ленински идеяшца гІулакхашца. Хьокхаме деций болхлочун, ахархочун къахьегама, творчества санна, мехка лаккха мах беш хилар, хІаьта дукххача советски Іилмахоех, техника деятелех, художникех, композиторех Советски Союза Турпалаш яхаш хилар.

Ше дегІаухача хана социалистически революце массаза а ког гІортолга ю хьалха латтача, прогрессивни культурена карагІдаьннарех, цунна хьалхашка шерра наькъаши тороаши хьаелл дІахо из тоалара. Революцеи культураи цхьоагІо хилар — кхетам торгхилара, адамий ираз хургхилара бола тешам.

Сергей СУТОЦКИЙ,
(АПН).

СПЕЦИАЛИСТА ХЬЕХАМАШ

АЬСА ЯХА ЛАЗАР ЦА ДАРЖИЙТАРА ДЕ ДЕЗАРАШИ ЦУННА ДАРБА ДЕЛГЕИ

АЬСА яхача лазара духьалара гІулакхаш вІаштІехьдоахача хана чІоагІа лоархІаме да цу лазара башхалонаш теркальяр: вирус чІоагІа яржаш хилар, доаханна, хьакхарчашта, жена, гаьзарашта из атта дІадоалаш хилар, арахьа йолча хана ца леш вируса дукха ха йоаккхаш хилар. МоллагІча цхьан боахаме аьса гучадаьлча, цунна духьала цу сахьате де дезар да дьачул тІехьагІа сихха гаьнна дІаларж из, шурий продуктивность лохъярца, дукха Іаьсий, хурскаш, Іоахарий доврца, лазара духьала къовсам лоаттабаргІа дукха мах бахийтарца боахамашта доккхий экономически зенаш а деш.

Аьса дІадоаккхаш чакхдоахача гІулакхаша белггалара результат лу, хІаьта шоашка дІадахийтар мехаметта а оттаду, нагахьа санна уж сихха, лаьрххІа чакхдоахаш хуле. Лазар хьадухдувлаш мел йолча моттигашца тІаберзабаь къовсам лоаттабе беза хьалхарчеи (лазар кхийтта хьайба) шоллагІчеи (докъарех, даьгІенах, хих лазар кхетар даькъе. Аьса даржара аьттув боах хьайбай бийдача продукташа: цамогаш долчеи доьаьчеи хьайбай тха, керда тІера хьадаьха пахьараш), шура, дулх. Аьса гаьнна дІадоаржадеш долча керттерча бахьанех цаІ да хьайбаш дІа-юха кхувлар, хьайбай продукташи бедали дІа-юха кхахьар.

Цкъа цамогаш хиннача хьайбашца йІаьххача хана вирусаш йоахкаш хилари белггаларча хьалашка, хьайбай организм тишъелча лазар юха тІа а даьнна кхыча хьайбашка дІадала тарлуш хилари теркал а деш, аьса яхача лазара хьалхара белгало гуча ма яьллинге а, цамогаш дола хьайбаш цу сахьате лоаде деза, царех хьадаьнна дерригa дулхи субпродукташи циггача кхехкае, нахьараща бокъонца дезинфекци е, нахьара - бедали царца-ра хІамаши, цІий дизенфекци а йийя, лар йоацаш йоайий дІайоах. Уж дерригa гІулакхаш лазар гІеттача моттига хир хоададара деш да.

Аьса хинна хьайбаш гучадаьлча, уж цу сахьате шоай цхьа группа а йийя дІакъоастаду, боахама карантин оттаю. Карантина бокъонашка диллача лазар гІеттача боахамера араялийтац шура, бийда шурий продукташ, гІожен концентрированнии доакъараш, кхыча фермашцеи боахамашцеи леладу боахама гІуллакхаш соцаду.

Хьайбашта аьса хиннача фермашка санпропускной пунктащ кийчъю хьайбашта гІулакх деш болча болхлой спецбарзкъаши кога гІирси хІара денна балхара йисте баьнначул тІехагІа пароформалинови камерашка гІолла чакхдахара. Уж камераш хІара боахаме атта хьаюлургйолаш я. Эггара дикагІа ла карантин йолча хана хьайбашта гІулакх деча болхлошта ферма коа общественни кхача кийчбари ферма территорера арабаргбоацаш уж чусоцабари. Аьса дикка кІезигагІа даржаргда массанахьа а доахан чу соцадой.

Хьайбашта аьса хургдоацаш профилактика дикагІа яра лакхе дийцача санитарни а боахама а гІулакхел совнагІа хьайбашта аьса хулийтаргдоаца вакцина яха молха а тох. Из молха техача хьайбаша 3—4 бутт боаккх лазар тІа ца лоацаш. Лазар кхаь тайпара — цкъаза хала доацаш, цкъа хьайба воча хьал тІа кхоачадеш, зулам деш-хул. Лазар кхийттача хьайбашта эшшаш дола гІулакхаш ца хиннача, атта дІалодача аьсана дарба ца дёш гоалаьчул тІехьагІа по хьайба халача хьала тІа оттаде а дийна дІалаккха а тарлу.

Лазар къаьстта хала кхет из керчуи шоргашкеи хулаш долча Іаьсех, Іоахарех, хурскех, хІаьта цу лазарах дукхагІа довраш а уж да.

Бага ахкаргаш далар мара хІама доацаш аьса атта кхийтта хуле, дарба дара укх растворех цаІ хилча кхоачам ба: 2—3 процент уксусни кислотай раствор, 0,1 процент риванол, марганцево кисликалий (1:1000). Баргашта юкъера моттигаш а даьрьеш лазар хала кхийттача хана креолинови лезоловии ваннаш ю, березови деготь, ах йоди ах глицерини долаш вІашагІъаь раствор хьокх.

Лазаро эйп даьча моттига муъ беш латтача хана хинна кІомаргаш дІадаха мегаргдац, хІана аьлча царна кІал сихха керда хьахила йоалаеле хул эпителе клеткаш. Нагахьа санна аьсо шурий миаш лазаяьхаяле, лазар кхийтта шим йІайхача борни кислотай 2—3 процент йолча раствораца бул. эйп хиннача моттигашка цинкови, синтолицинови, новокаинови мазь хьокх. Лазар кхийттача тІарашкара хІара ши сахьат массаза доал хьаяха могаю шура. Хьаяьккха шура кхы дІа-юха ца йоаккхаш, цу сахьате лар йоацаш йоаю.

Аьса яха лазар хала кхийтта хилча, дего беча балхага хьеж, дега молхаш тел — наперстанка, кофеин, глюкоза, и кх. дІ.

Цамогаш хинна хьайбаш цІенача помещенешка лоаттаду, кІаьда кІалхьарцар ду, кІаьда кхача тел — жом, аьта корнеплодаш, чичах е хьоарах баь муж мелабу.

Іаьсашта, хурекашта, Іоахарашта лазар ца кхетийтари цунах уж ца дойтари духьа аьса текха даьннача хьайбай цІий е сиворотка тела еза царна. ЦІий хьарп лазара клинически белгалонаш яьлча денз лаьрхІача 12 денал хьалхагІа доацаши 20 денал тІехьагІа доацаши лазар текха даьннача хьайбашкара. Цхьан денгара цхьан беттагеи ах беттагеи кхаччалца ха яьннача хьайбашта цІека кІал тох цІий (массанел а дикагІа да тІаьнгІалий гІолгпхьаьнашкеи техача). 1 килограмм дозала 2—3 миллиграмм а йолаш. Цитратни цІий хьадаккхареи кийчдареи методика хала а яц, боахамашкарча практически болхлошта дика йовзаш а я.

Ветеринарно - санитарнии карантинни мероприятеи комплекс фермашка шийн ханнахьа чакхъяккхаро, общественни а наьха шоай доалахьа а мел долча хьайбашта аьсана духьалара прививкаш яро (маьхий деттаро) новкъостал дергда из лазар республике ца кхетийтаран да даржийтаран.

Н. ПАСЕЧНЫЙ,
Нохч-ГІалгІай АССР юрта боахама Министерства воккхагІа вола госветинспектор.

ГРОЗНЕ ХIАНЗ ДIАДАХАЧА КIИРАНДИЙНАХЬА ВЛКСМ-а 48 ШУ ДИЗАР БЕЛГАЛДЕШ ДОККХА ЦIЕЙ ДЕЗДИР ВАЙ РЕСПУБЛИКА БЕРРИГАЧА КАГИРХОША ЦУНЦА ЦХЬАНА ХЬУВКЪАМА ЦIЕЙ А ДЕЗДИР ЮРТАШКАРЧА КЪАХЬЕГАМХОША. УКХАЗА ШОАШТА КАРАГIДАЬННАРАШ, ДАЬХА КЪАХЬЕГАМА ТОЛАМАШ ГОЙТАР КХАШКА КЪАХЬЕГАШ ХИННАЧА РЕСПУБЛИКА ЕРРИГАЧА РАЙОНИЙ ВИКАЛАША. ЦУ ДИЙНАХЬА А ТIЕХЬА КЪАХЬЕГАШ ХИЛАР КАГИРХОЙ.

АЬТТЕХЬАРЧА СУРТА ТIА ШОАНА БIАРГАГУ ГРОЗНЕРЧА № 56 ЙОЛЧА ШКОЛА ДЕШАРХОЙ ЧЕРНОРЕЧЕНСКИ ВОДОХРАНИЛИЩА ЮХХЕ ГАЬНАШ ДIАЙОГIАШ БОАХК. АЬРДЕХЬАРЧА СУРТА ТIА — НАЬСАРЕН РАЙОНЕРА БАЬХКА ВИКАЛАШ.

Н. Нобиашвиле сурташ.

ОБЩЕСТВЕННОСТА НОВКЪОСТАЛЦА

ХIанз республика еррига культура учреждененш художественни самодеятельности VII-ча республикански хьажара II-гIа тур дIахьош йолча хана шоашта хьалхашка латта декхараш сийленца кхоачашду Шаьлра района Мескер - Юртарча клуба барттайнача коллективо. Тайп-тайпарча номерех латташ яр самодеятельни артисташа хьажаре гойта программа.

Халданза болх беш массехк кружок я клубе — струнни, вокальни, хоровой, халхараш ду. Царна общественни хьисапе кулгаллеш ба бархIшерарча школа хьехархой. Юртбоахама къахьегамхошта даим гIулакх деш я агитхудожественни бригада.

Цул совгIа клубе каст-каста тематически а салоIама а сайренаш ю, дунен халкъашта юкъерча хьалах лекцеш еш, беседаш ю. Къона саг кхевара хетаяь яр «Коммунистически общества саг мишта хила веза» яхача темах хинна сайре. Из кийчъеш доккха дакъа лаьцар хьехархочо М. Товсултанова, «Южный» совхоза отделене управляюще нов. Магомадова. Ала дезаш да цар шиние а хIаьта совхоза директора нов. Сутаипова а тайп - тайпарча темаех каст-каста лекцеш ешаш хилар. Хьинаре дакъа лоац цар клуба художественни самодеятельносте а. Из дерригa а юрта интеллигенце а ерригача общественноста а культура балха йоаггIаш йола терко ярах хьахинна да.

А. МИСЛАУРОВ.
Нохч - ГIалгIай культура министерства методист.

ПАЙДАНЕ СОВЕТ

Грознерча Челюскинций цIерахча кинотеатре болх беш я кинотеатраш-та гIо - новкъостал дара йола Совет. Цу Совета юкъе воагIа 17 саг.

Графиках доагIа шо-шоай дежурство дIахьо Совета членаша. Каст-каста дIахьо массови мероприятеш а. Иштта Советски Союза турпалца нов. Капаевца, КПСС XXIII-ча съезда делегатаца нов. Мироновайца, кхычарца вIашагIкхийтта хилар зрителаш.

Дикка пайда луш я Совета членаша каст-каста ю заседанеш. Цига шоай де дезараш а балха новкъарле еш дараш а белгалдоах цар, масала, дукха ха йоацаш хиннача шоай заседане дукха дешаш дийцар Совете чубоагIачара. Совета председатела нов. С. Т. Воронина шера баьча балха отчет йир. Дийцар балха юкъе нийслуш хинна кхоачамбоацараш. ДIахо йодача хана уж ца хилийтар духьа динза даргдоацараш белгалдир.

ХIанз шийн болх дIахо беш я Совет. Укх деношка граждански Сийлахь - боккхача Дай-мехкен тIемай ветеранашца, Советски Iаьдал доаккхаш дакъа лаьцарашца зрителий хургдолча вIашагIкхетарга кийчлуш ба Совета членаш.

В. ЖУК-ТРИПОЛИТОВ,
кинотеатрашта гIо - новкъостал дара йолча Совета член.

ГРОЗНЕ—ЕРРИГСОЮЗНИ ВЫСТАВКА

«Долла хIама сага духьа, долла хIама сага ираза духьа» — КПСС Программа тIара уж дешаш дагадох духха ха йоаццаш изобразительни искусствай Нохч - ГIалгIай музее хьайийлача «Керамикеи кизгеи» яхача выставке вахачов. Сага вахар хозде ловш хиларца белгалйоалаш я выставка еррига экспонаташ.

Цига дукхагIа яраш 1962 шера Праге хиннача Дунен халкъашта юкъерча керамика выставке хьокха оттаяь хинна, керамиках яь хIамаш я. Уж хьаяьй вай мехкарча 50 мастеро. Цар балхий лаккха мах бир Прагерча, вай керамисташта 25 медаль еннача дунен халкъашта юкъерча жюре санна иштта выставка хьоашалгIа яха хиннача Каирерча, Дамаскерча, Венерча искусство дукха езараша а.

ЧIоагIа раьза ба выставка грозненцаш а. Дукха ха йоаккх цар сийрдача витринашта хьалхашка, къаьгача, хоза егача А. Воробьевске «Красный орнаментальный» яхача сервизаца а цаI шоллагIчунга боалаш бесаш лепача, догами бесаши шоайла хоза тарлуш йолча Э. Кримера «Праздничный» яхача серзизаеи безам буаш латташ.

Хьажа баьхкарий уйла къаьстта чIоагIа тIаоз А. Лепорской (Ленинград) сервизо. Догам данза дале а товш да куц ше цIена хиларца — Iаламо хьакхеллача кIайлца лепа ингали, «Iа» яхача А. Коновалова сервиза ингале кIайча басо, баьццара пейзаж юкъе а ерзаеш, геттара аьттув болаш лоа тардолийт. Культура лакха хиларца белгалдоал московски керамиста В. Ольшевске балхаш. КIоаргга уйла яь дагалаьцача цар куцо дагайохийт уж хьадаь лоабата галанг, мастера говза кулгаш.

Массане а къоабалъяь тIаийцар «Рема» яха В. Васильковске майоликах яь, Пражски конференце дошо медаль енна ансамбль. Iаьржа-боаржа чопа хьисапера хий даьккха говрий Iаьржа Iиндаргlаш тIалаттача цилиндрически декаративни шин вазана лалла, ваза чура Iоьылча санна, латт диткъига когаш дола цIе говргаш. Нийса поэтически сурт оттаду цо форма хозеи бесаш шоайла товши хиларца.

ЧIоагIача лоабатах — лоалабаьча кхерех — шамотах хIамаш елга дезаш ба выставке массехк медаль яьккха Прибалтикера керамисташ а. Геттара хозача, доккхийча буртигий хьисаперча кхерах яь я Праге дошо медаль енна Круглова йоккха йоаца ваза.

Грозненцаш цIаьхха а хьежар гуржий искусства выставка йолча хана шоашта яйзача керамистий говзалга. Iаьржа хий доаккхаш шаьръяь гуржий керамика дукхаеза вай мехка йийза ца Iеш, доазол дехьа а. Из-м иштта хила доагIаш а да: из дIаяха традицеш хIанаарча ханаца тамашийна хоза таръеш вIашагIъелла я.

Шоай говзал духхьашха хьахьекхар Армене керамисташа. Бдеянеи Шавердянеи керамически вазаш белгалйоал даьккхача хин бесай хозалцеи дагадоацаш нийслуча фактурацеи.

Выставка цхьаькха раздел — «Кизга» къаьстта шоай тайпара производенеш хьаяь керамика санна йоацаш, кизгах яь хIамаш дукхагIъяраш производстве яхийтай.

Къаьстта шоай тайпара хиларца белгалдоал художественни кизга йоккха говзал йолча Б. Смирнова балхаш. Художника эггара дукхагIа нийла тIайохийташ яр предмета сурт ше мадарра хьаоттадара проблема я, хIаьта «Стеклодуваш» яхача вазацеи «Халкадувла шиъ» яхача нкабилгацеи цо из геттара нийса кхоачаш а ю.

Выставкага хьежача зрителаша хоатт: «Мичара эцаргъяр ераш!». Сага вахар хозагIеи безамегIеи хилийтар духьа хьаяь хIамаш иштта хоастаярал дикагIа фу хила йиш я!

ХIанзале а выставке хинна 3 эзар саг.- 15-ча ноябре кхаччалца Грозне хургъя выставка.

К. ГОЛОВАНЬ,
Нохч - ГIалгIай изобразительни искусствай музея Iилман белхло.

> **ТИРАЖ— ЦХЬА ЭКЗЕМПЛЯР**
>
> Цу книжка редактор вац, цу тIа къахьийгадац полиграфисташа. Бакъдар аьлча, цхьанна типографера корадоагIаргдац цу тайпара шрифт — къаьнарча гуржий йоазон хьисапе шоайла вIашагIдийзад каллиграфически алапаш. Цу шийн тайпарча книжка тираж... цхьа экземпляр я.
>
> Шота Руставеле цIаккха а лергйоаца «ЦIокъа цIока ювха витязь» яха поэма вай деношка кулгаца юха хьатIаязъяьй. Къаьнарча 150 спискана тIакхийтар цхьаькха цаI — таханарьяр.
>
> Кхо бутт ха нийшар «Грузгосельпроекта» сотрудницана Мурадова Тамарена сийлахь-воккхача поэта - гуманиста поэма юха хьатIаязъяра.
>
> Телата беттагаргаш ехкай книжкана, 4 килограмм деза да из, 440 оагIув я цун, хIаранена гобаьккха хоза билла гом а болаш. Басарцеи Iаьржача душацеи даьд дерригa йоазув.
>
> (ТАСС).

ВАЙ БЕРАШТА ЛАЬРХIА

Пионерски ахка хьадалале дуккха а хьалхагIа денз бокъонца пионерски лагераш кийчъе йолаелар республикера боахамийи профсоюзийи организацеш. Апрели майи бетташка керда гIирсаш хьал деш а помещенештеи территорийштеи ремонташ а еш балхаш даьд. Цу юкъа хьалъяьй 700 моттиг йола 15 керда корпус, из бахьан долаш укх шера 18 эзар бера унахцIено чIоагIъе йиш хилар. Цул совгIа, 900 эзар беро шоай унахцIено тоайир профсоюзни организацеша вIаштIъехкача городской пионерски лагерашка. Цу тайпара лагераш болх беш хиннай Калинина цIерахча поселка № 2 йолча школа-интернате «Октябрьнефтеи» «Старогрознефтеи» мехкдаьтта промыслови управленешка, Новогрозненски мехкдаьтта чакхдоахача заводе, химкомбинате, «Красный молот» яхача заводе. Дикеи сакъердамеи вIаштIехьдаьккхадар авиаболхлой бераша салоIилга. Укхаза са а лоIаш, самолетий оатхалаш Iомайора, кхыдола гIулакхаш дора.

Ерригаш а хIана яц аьнна йолча городал арахьарча пионерлагерашка пищеблокаш шеръяьй, газаца летаергйолаш кийчъяьй.

Советски Iаьдала 50 шу дизара сийна лагерашка хьожилга чакхдаьккхар. Цу гIулакхо йиш хилийтар цар болх чулоацам дикагIа болаш тоабе. УнахцIено лораяра кампани къаьстта дика чаккхъяьккхар «Лоаман фо», «ДоттагIал», «ПаргIато», «Мехкдаьттахо» яхача а кхыча а пионерски лагераша.

«ДоттагIал», «Лоаман фо», «Лоаман хьаст» яхача пионерски лагерашка шоай унахцIено тоайир Ташкентерча, Калмыцки АССР-ерча бераша. Белгалдоалаш гIулакх да, кхоалагIча дега — пхьаьнашта лазар долча бераштa дарба дара санаторей хьисапе вIашагIъехка болх беш пионерски лагераш хилар. Укх шера дарба дайташ 272 бер дар.

Пионерски лагераш кердача сезона кийчъяра гIулакха доккхий декхараш латт хIанз профсоюзни боахамеи организацешта хьалхашка. Хьалъе лаьрхIад чуIе 20 гаргга корпус. Генеральни реконструкци ергйолаш я «Светлячок» яхача юрта боахамен зоготовкайн болхлой профсоюза пионерски лагера. Укхаза а хьалъергья чуIе 4 корпус. Гагарина цIерахча пионерски лагере а иштта чIоаггIа реконструкце е лаьрхIад. Бувзама, автотранспорта, тIоанаькъий профсоюзо йоагI - йоагIача боахама организацешца цхьана укхаза хьалъергья чуIе 3 корпуси кхы мел дола гIирсаши. Кхачан промышленноста болхлой профсоюза обкома лаьрхIад, консервни чхьагIар дечеи промышленноста предприятеша доккха новкъостал а деш, «Смена» яхача пионерски лагере чуIе 3 корпус а спортивни городок а хьалъе. «Лоаман хьаст» яхача коммунально бытовой предприятей болхлой профсоюза лагере хьалъергья 2 корпуси лувча бассейни. «ПаргIато» яхача пионерлагере а иштта лаьрхIад чуIе шин корпус хьалъе а столови пищеблоки шеръе а, и. кх. дI. ХIанз хьалдаь доалаш латт чуIе 7 цIа.

Цар а дуккхача кхыча а мероприятеша йиш хулийт 1967 шера 1966-ча шерачул 3 эзар совгIа саг дукхагIа болча дешархой унахцIено чIоагIъе.

Санаторей тайпарча пионерлагерашка а иштта дукхагIа хургда бераш. Укхаза шоай унахцIено чIоагIъергья, нийсагIа аьлча шоашта дарба лайтаргда дега — пхьаьнашта лазар долча а ревматизм йолча а 500 беро. ЧIоаггIа белгалдоалаш гIулакх да, 1965 шерaца нийслуча санаторей тайпарча пионерлагерашка дарба дергдола бераш 1967-ча шера 300 совгIа саг дукхагIа хулрхилар.

Цунца цхьана белгалдаккха деза, керда эланеш, гIирсаш, хьалдарен долаш дараштa ремонт яреи гIулакх цхьаболча боахамий кулгалхоша цIенхаштта леладеш ца хилар. Масса а таксомоторни боахама кулгалхоша дош деннадар Гагарина цIерахча пионерлагерен 1-гIа май хьатIакхачалехьа чуIеча цIеной корпус хьалъергья шоаш аьнна. Цхьабакъда, из гIирс хIанз а хьалбаь баланза ба. Коммунальни боахама ремстрой управлене бокъо йоацаш тIехьадоах «Лоаман хьаст» яхача пионерлагере канализацин водохранилищен хьалъелга.

Пионерлагерерча пищеблока газификаци а ергья, хица Iалашъяра гIулакх тоа а дергда, яхаш хабараш дувца 2 шу дизад.

Поварашха болча болхлой, кадраш хургья яхаш профсоюзни организацей саедеш бIаьсти а ахка а дIадихьар торговле министерства. Лагерашка болх беш хиннача даахIама кийчде шоаш Iомабеннача повараша кийчбаь кхача дукхагIча даькъе чам боацаш хулар. Цул совгIа, лерттIа баьцадаараши соми тIакхахьанзар пионерлагерашка.

1967 шера унахцIено лораяра сезона пионерски лагераш кийчъяра балхаш хIанззе а денз дIадоладе деза боахамен профсоюзни организацеша. Сихача темпашца хьалъе еза чуIеи кхыйолеи объекташ, хьатIадоагIача шера кхы а дукхагIа болхлой, колхозхой, гIулакхерча наьха берий унахцIено тоае йиш хургйолаш, сихха кийчо елга дIадоладе, кадраш хьахаржа еза.

С. ЧУХАРЕННО.

СПОРТИВНИ ЭСТАФЕТА

ВЛКСМ XXX шера цIерахара 19-гIа традиционни эстафета хилар самардийнахьа Грозне. Цига дакъа лоацаш яр 2000 совгIа саг юкъевоагIа 105 команда: ВЛКСМ горкома кубкаш яхара духьа къовсамаш лоаттадеш хилар школай а профтехобразоване а дешархой, юкъерча а лакхерча а дешара заведеней студенташ, физически культура коллективай викалаш.

Ийс километри 550 метри никъ бар хьалхарча забеге бе безаш хиннар. 26 минутаи 59,8 секундеи бир из никъ Грознерча № 57 йолча школа дешархоша. Цар яьккхар хьалхара моттиг а. ШоллагIча моттиге № 46 йола школеи (27 минути 26,5 секунди) кхоалагIча моттиге № 32 йола школеи (27 минути 47 секунди).

ШоллагIча забеге котбаьлар № 55 йолча школа дешархой цар ха 26 минути 18,4 секунди я. ШоллагIча моттиге № 57 йолеи кхоалагIча моттиге № 54 йолеи школаш я. ВЛКСМ-а Грозненски горкома кубок № 57 йолча школа барттайнача коллективна елар. Техникумашта юкъе хьалхара моттиг яьккхар Грозненски химико-технологически техникума спортсменаша. Царна а елар ВЛКСМ Грозненски горкома кубок. ШоллагIча моттиге я соахка города чемпион хинна мехкдаьтта техникума команда.

Лакхерча дешара заведенешта юкъе хиннача яхье котъяьлар Нохч - ГIалгIай педагогически института сборни команда. физически культура командашта юкъе шоллагIа а кубок яккха вIаштIехьдаьлар «Швейник» яхача команда. Шийн группа спортсменашта юкъе котъяьлар № 2 йола производственно-технически училища команда.

Яхьа итогаш йича йоагI-йоагIача кубоки дипломаши делар. ХIаьта котъяьннача командай спортсменашта грамоташ елар.

О. НИКОЛАЕВ.

Американски политико шийна аьттув лех

Америкера хоржамашта хьалхара кампани хIанз геттара йикъеннай. Цхьа кIира мара дисадац 8-гIа ноябрь, викалий палата еррига состав а сенаторийи губернаторийи цхьадола дакъа а юха хоржаргбола ха, хьатIакхача. Хьалха дахача кIирах каникулашта мукъа хийцай конгресс. Шоай хоржамий округашка гIолла дIа-юха бахаб сенатораши конгрессменаши хоржамашта хьалха йолаеннача кампанена юкъебахар духьа. Буржуазни шин парте— республиканцийи демократийи — кандидаташа гIад довлица уйла ю мадарра аьлча цхьатарра йолча партей платформашта юкъе «принципиальни» башхалонаш я аьнна фу даь хетийтаргдар-хьогI яхаш.

Массайолча белгалонашка диллача, Вьетнаме латтача тIемо, чIоагIлуш латтача инфляце, расови къовсамаша, мехкара зуламаш тIа-тIа совдувлаш хиларо белгалара сек дут хоржамашта хьалхарча кампане характера тIа а керттерча буржуазни шин парте тактика тIа а. «Вьетнамски проблема, — яздора «Газет энд дейли» яхача газето, — гучох, американски халкъа хьалхашка латта эггара лоархIам болашагIа дола политически дош да». Цудухьа, кхетадеш да, республикански парте кулгало цу проблемах хоржамашта хьалхарча шийн гIулакхашта мамогга дукхагIа пайда эца лаьрхIалга цхьа бахьан доацаш ца хилар. Республикански лидераша, яздора укх деношка гIулакха дIхтIадаьнна долча «Юнайтед стейтс ньюс энд уорлд рипорт» яхача журнало, «кандидаташта баьццара сердало хьекхар вьетнамски проблемах моллагIа а шоашта бакъахьа да аьнна хеттача тайпара пайда эцара гIулакха». Духхьал шоай политически аьттув баккхар духьа, Вьетнамера тIема сихха хоадамбе хьаькъал дIакхачац яхаш Джонсон бехке ву республикански парте кандидаташа, Вьетнама джунглешка американцашта хулаш дола зенаш тIа-тIа дукхагIа сов ме дувл американцех цхьадолча даькъо могаеш я цу тайпара демагоги.

Юххьанца хоржамашта хетадаь къамаьлаш ше деча хана президента Джонсона къаьстта белгалдоахар чура проблемаш къоастаяра шин правительствана карагIдаьннараш. Цхьабакъда, «Юнайтед стейтс ньюс энд уорлд рипорт» яхача журнало белгалдоаккхачох, доккхалаш деш президента ду къамаьлаш харжархошка дIакхачац. «Кхыдар да наха дагадоаллар, цар саготлераш безаме йоаца проблемаш я: тIом, инфляци, расови кегараш, зуламаш».

Цунах секхийнача президента Джонсона арахьарча политически дешашта тIаерзайир керттера уйла. Планах лаьрхIа хинна мехка гIолла лелилга юха а даьккха, цо хьакхайкадир, ше Тайжача океана тIарча мехкашка а Манильски совещане дакъа лаца а водаш хилар. Президента лаьрхIар кхетадеш дар: йоккхаргйолча хана дукхалга диллача шийна нийса цхьаькха боацача наькъои Маниле вIашагIкхетарои «харжархой уйла, — «Юнайтед стейтс энд уорлд рипорт» яхача журнало белгалдоаккхачох, — политически проблемашта тIера дIатувла а яь, Вьетнаме оттабе тарлу аьнна хетача машаргахьа ерзае мегар».

Шоай оагIонгахьара республиканцаша а шой дерригa кхоачамаш оарцагIдоах хоржамий кампани вIашагIйоллара. Белгала аьлча кхоачамашкара оззаваь хьаваьккхав президентала вахийта лаьрхIа аьттув боацаш вола Ричард Никсон. Из мехка гIолла дIа-юха ухаш лел 1964 шера шоаш геттара чIоагIа ийшача хана денз дог дIадаьнна болча республиканций са шийн къамаьлашца метта а доаладеш. Укх деношка Никсона хьакхайкадир, кхы ца хуле а «бIашерен чу цIи хеза» хургйола йоккха котало йоаккхаргья» республиканцаша, аьнна.

Цхьабакъда, американски политически обозревателашта бакъ хетац хургда яхаш дукха лийкха, Никсона къамаьлаш. Вешта, гIулакх-м кхыметтел цунах а латтац. США конгрессе шин парте низий соотношени хувцалой а, мехкарча законодательни органо хIаьта а вета а кхоачашберг ма бий Америка бокъонца волча даь — монополистически капитала лоIам.

А. МЕЛИКЯН,
А. РАЧКОВ.
(ТАСС).

Доазол дехьара

КХЕРАМЗЛЕН СОВЕТА РЕКОМЕНДАЦЕШ

НЬЮ-ЙОРК, 29 октябрь. (ТАСС). Кхерамзлен Совето ООН-а Генеральни Ассамблеяна селхан могадир ООН-а Генеральни секретара У Тана полномочеи ха XXI-гIа сесси чакхъяллалца дIайIаьхъелга.

У Тана полномочеи ха 3-гIа ноябре чакхйоал. ШоллагIа ха яккха ООН-а Генеральни секретаралла Iергвац ше аьннадар цо, цхьабакъда, сесси чакхъяккха раьза хилар, нагахьа санна ООН-а членаш йолча паччахьалкхенашта из ловш дале.

У Тана шоллагIча ханна шийн кандидатура оттае ца тигара бахьанех цаI да хIанз а тIехьа США-с Вьетнаме агресси лоаттаеш хилар.

ВАЙ ДОТТАГIИЙ БОЛЧА

ЧЕХОСЛОВАКИ

1966—1970 шерашта юкъерча хана Чехословаке Коммунистически парте политика керттера лостамаш хаьддагIа хилийта лаьрхIа я йиьлагIа пхе шера план, аьлар ЧССР правительства председатела заместитела, паччахьалкхен планови комиссе председатела О. Черника, Къаман собране сессе ше къамаьл деш. Цо белгалдаьккхар, тIаена план экономика бокъонца йолаш йолча торонаша маяххара хилар а къаман доход пхе шера 22—24 проценти общественни къахьегама овсарле 22—23 проценти дегIайоалае лерхIаш хилар а.

Юрта боахама товарни продукци хIара шера 4 процент дегIаккхувла лерхI плано.

Доклада тIа дувц экономика цхьаьдолча доакъошка хила тарлуш дола прогрессивни структурни хувцамаш. Химически промышленноста даькъе сихха дегIаккхувла лерхI мехкдаьтта чакхдоахилга, синтетически материалий производство. Машиностроене производство 40 процент совгIа дегIайоалае лерхI.

Доклада тIара йоккха раздел Чехословаке халкъа боахама кулгалдареи планаш увттаяреи кердача система принципаш чакхъяхара хетаяьй.

БОЛГАРИ

Софе доттагIал тIехь вIашагIкхийтар БКП ЦК Политбюро членаш мехка къаьнарча партийни деятелашца. Политбюро члена, БКП ЦК секретара Былгаранова бийцар вIашагIкхийттача хиннарех дуккхачар хьабена деналера вахара никъ. Цар шоай вахар халкъа ираза духьа, социалистически идеяш котъяхар духьа, Болгарски коммунистически партех дунен халкъашта юкъерча коммунистически болама хьалхалаттача отрядех цаI яр духьа лоаттабаьча къовсама хетадаьд.

БКП ЦК цIерах парте ветеранашка дег тIара моаршал луш къамаьл дир БКП ЦК хьалхарча секретара Тодор Живкова.

(ТАСС).

Социалистически содружества мехкаша шоашкара доагIа дакъа луш вIаший Экономически Новкъостал дара Совета керда цIеноi хьалдара юкъе.

СУРТА ТIА: укх тайпара я Москве хьалдеча цу цIеношта Дьюла яхача городерча венгарски кооперативо кийчъергйола мебель.

МТИ — ТАСС-а сурт.

Дунен халкъашта юкъерча темаех МАНИЛЕ ВIАШАГIБЕЛЛА БАРТ

Укх кIирах Маниле США президента Джонсона совещани хилар Вьетнаме гера детташ латтаеча интервенцена юкъе дакъа лоацаш йолча правительствай викалашца. Шин дийнакъа къайлагIа заседанеш яьчул тIехьагIа малхадаьлар моттийта оттадаь хиларга диллача наггахьа мара хулаш доаца тайпа документаш — «паргIатоно лерхIарий» хьакъехьара а «Азерчеи Тайжача океанерчеи машареи прогрессеи принципий» хьакъехьара а декларацеш.

МалагIа хоам бир дуненга президента Джонсонеи вьетнамски авантюрага гIолларча цуй гIончашеи? ХьалхагIа цар бакъдир «эшшача тайпара чIоагIеи иштта дIаьхеи «Вьетнамера тIема гIулакхаш» дIаходахьа шоаш кийча хилар. Цул тIехьагIа, дунен общественни уйла тувлаяр духьа, манильски кхетачене дакъа лаьцараша шоай аргIанара пропагандистски хIилла хьовзайир. Цар хьакхайкадир Къулбехьен Вьетнамера бIунаш арадаха шоаш кийча... хилар. Цхьабакъда, цу даькъе цар хьалхашка оттайир тIаийцача Къулбехьен Вьетнамерча патриотически низаша шоаш даьхен паргIатои лоIами бахьан долаш лоаттабу къовсам битареи Сайгонерча американски марионеточни правительства мукъах шоаш бахийтареи маIан долаш йола условеш.

Маниле вIашагIбеллача барта маIан дунен тIарча дуккхачарна гуш да. «Цхьанна а пропагандистски гIарага къайладохьалургдац, — язду «Юманите» яхача французски газето, — машара гIулакха болча шийн берригача кхерамца тIема эскалаци дIахо хьоргйолаш хилар». ХIаьта парижски официозо «Насьон» яхача газето вывод ю. Манилерча совещане «Вьетнаме машар хург ма бий аьнна цхьаккха догдоахийла енна ца хиларах а «цхьаккха конструктивни хIама» юкъедихьа ца хиларах а. Кхыметтел официальни Вашингтона тешаме дац аьнна Iоттар а йиш йрацаш долча «Нью-Йорк таймс» яхача газето а йоах, совещане коммюнике чулоацамо «новкъостал дергдац Вьетнамеи Къулба-Малхбоален Азеи машар оттабара».

ТIаккха фу лерхIаш вар президент Джонсон Маниле водача хана? КIайча цIено лийрхIачох, Маниле вIашагIкхетар США морально - политически гIулакхашта хийраьккха хилар къайладахьа а Вьетнаме тIом лоаттабер Вашингтон ше цхьа а йоацаш, кхыча азиатски мехкашца — союзникашца цхьана я аьнна дуненеи американски халкъаи хетийта а дезаш дар. «ХIанз белгалдоакх уж тайпа союзникаш болаш хиларн уж бIарччa ялх хилари», — язду «Крисчен сайенс монитор» яхача американски газето, цхьабакъда, дIахо хала а хеташ тIатох, «цар мугI, хоззa хьежача, сел тешаме а бац», аьнна Манильски совещанена хьалхашка иштта декхар оттадаьдар «Керда Ази вIашагIйоллара» принципаш кийчъе а Джонсона «азиатски доктринага» хьежжа цу шерача районе кулгалдара дакъа США-га кхоачаргдола гIулакх вIаштIехьдаккха а лаьрхIа.

Факташа йоах, Маниле баьча барто керда, зуламера дакъа юкъедихьад ерригача Къулба-Малхбоален Азе латтача гIулакхашта. ХIаьта цо машар безача халкъашкара дIадех США доал деча гIозарий агрессивни уйлашта эшаеш хIама тохара цар шоай низаш вIашагIтохилга.

Редактор М. К. ЛЬЯНОВ.

> **ХОАМ**
>
> Нохч - ГIалгIай АССР просвещене Министерства конкурс кхайкаю нохчийн гIалгIайн школай цхьоалагIча классашта эрсий меттала учебникаш а (иллюстрацеш а тIехьа 18 печатни листага кхаччалца объем йолаш) 5—6 классашта нохчий метта морфологе учебник а (10 печатни листага кхаччалца объем йолаш) оттадара.
>
> ХIара учебниках яла премеш оттаяьй жюре:
>
> 1-гIа премн — 200 сом.
> 2-гIа премн — 150 сом.
>
> Кепатеха арадаха могадаьча дикагIа долча учебникий авторашца Нохч - ГIалгIай книжни издательства договораш дергда.
>
> Листий цхьан оагIорахьа, шин экземплярах шишша интервал юкъе а юташ кепатеха учебникий рукописаш, кIалгIолла девиз а йолаш, Нохч - ГIалгIай АССР просвещене Министерстве йохьийт (Грозный, Нохч - ГIалгIай АССР Министрий Совета ЦIа). Царца хила деза тIаязъяь авторий тайпан цIераши цар адрессаши тIа а долаш, иззамо девно кIал а латташ дола дIакъайла письмо бетташ.
>
> Рукописаш дIачуяла еза эггара тIехьара ха — 1967 шера 1-гIа июль.

РЕДАКЦЕ АДРЕС: г. Грозный, Цlеча фронтовикий улица, 15. Телефонаш: редактора—2.41.23; редактора зам.—2-30-91; бехктохкама секретара — 2-45-48, партийни вахара; промышленнии, юртбоахамен, культуран, письмойн отделий—2.25.72; корректорске — 2.09-20.

АДРЕС РЕДАКЦИИ: г. Грозный, ул. Красных фронтовиков, 15. Телефоны: редактора — 2-41-23; зам. редактора — 2-30-91: ответственного секретаря—2.45.48; отделов партийной жизни. промышленного, сельскохозяйственного, культуры и писем — 2-25.72; корректорской — 2.09-20.

«Грозненский рабочий» издательства типографи, Революце проспект 7/84.

Типография из-ва «Грозненский рабочий», проспект Революции 7/84.

СФ02362. Заказ № 5702.